Paneli këshillëdhënës për të drejtat e njeriut
Building D, UNMIK HQ, Prishtinë/Kosovë | E-mail: hrap-unmik@un.org | Tel: +381 (0)38 504-604, ext. 5182

MENDIM

Data e miratimit: 26 qershor 2014

Lëndët nr. 291/09, 292/09 dhe 296/09

L.V., M.GJ. DHE D.S.

kundër

UNMIK-ut

Paneli Këshillëdhënës për të Drejtat e Njeriut, më 26 qershor 2014, me pjesëmarrjen e këtyre anëtarëve:

Marek Nowicki, kryesues
Christine Chinkin
Françoise Tulkens

Të ndihmuar nga

Andrey Antonov, zyrtar ekzekutiv

Pasi mori parasysh ankesën e lartpërmendur, e parashtruar në pajtim me nenin 1.2 të Rregullores së UNMIK-ut nr. 2006/12, të datës 23 mars 2006, mbi themelimin e Panelit Këshillëdhënës për të Drejtat e Njeriut,

Pas shqyrtimit të vëmendshëm, duke përfshirë edhe shqyrtimin përmes mjeteve elektronike, në pajtim me rregullën 13 § 2 të Rregullores së punës, paraqet gjetjet dhe rekomandimet si në vijim:

I. PROCEDURAT PARA PANELIT

1. Ankesat e L.V. (lënda nr. 291/09) dhe M.GJ. (lënda nr. 292/09) janë paraqitur më 24 prill 2009 dhe janë regjistruar më 15 maj 2009. Ankesa e D.S. (lënda nr. 296/09) është paraqitur më 29 maj 2009 dhe është regjistruar më 2 qershor 2009.

2. Më 23 dhjetor 2009, Paneli kërkoi nga ankuesja për lëndën nr. 292/09 që të ofrojë informata shtesë. Nuk është pranuar asnjë përgjigje.

3. Më 9 shtator 2010, Paneli vendosi t'i bashkojë lëndën nr. 291/09 dhe lëndën nr. 292/09 në pajtim me rregullën 20 të Rregullores së punës.

4. Më 29 shtator 2010, Paneli kërkoi informata shtesë nga ankuesja për lëndën nr. 296/09. Nuk është pranuar asnjë përgjigje.

5. Më 6 tetor 2010, Paneli ia dërgoi një kërkesë për informata shtesë ankuesve për lëndën nr. 291/09 dhe 292/09. Më 24 nëntor 2010, Paneli përsëriti kërkesën e vet për informata shtesë ankueses për lëndën nr. 292/09. Megjithatë, nuk është pranuar asnjë përgjigje.

6. Më 4 mars 2011, Paneli i kërkoi Përfaqësuesit Special të Sekretarit të Përgjithshëm(PSSP)[1]nëse UNMIK-u do të mund të komentonte informatat e publikuara në medie, të cilat mund të jenë me rëndësi për rastin. PSSP-ja dha përgjigjen e UNMIK-ut më 24 mars 2011.

7. Më 19 prill 2011, Paneli e njoftoi për lëndën nr. 291/09 dhe 292/09 dhe lëndën nr. 296/09 PSSP-në për komente të UNMIK-ut lidhur me bazueshmërinë e tyre.

8. Më 31 maj 2011, PSSP-ja ofroi përgjigjen e UNMIK-ut për lëndën nr. 291/09 dhe 292/09.Më 29 korrik 2011, PSSP-ja ofroi përgjigjen e UNMIK-ut për sa i përket lëndës nr. 296/09.

9. Më 16 dhjetor 2011, Paneli e shpalli ankesën nr. 296/09 të pranueshme. Më 19 dhjetor 2011, Paneli ia përcolli vendimin e vet PSSP-së, duke kërkuar komentet e UNMIK-ut lidhur me bazueshmërinë e ankesës, dhe gjithashtu kopjet e të gjitha dosjeve policore, të mjekësisë ligjore dhe dosjet e tjera hetimore në të cilat u mbështet UNMIK-u gjatë përgatitjes së përgjigjes së vet. PSSP-ja dha përgjigjen e UNMIK-ut në lidhje me lëndën nr. 296/09 më 5 mars 2012.

10. Më 26 shtator 2012, Paneli i shpalli ankesat nr. 291/09 dhe 292/09 të pranueshme. Më 15 tetor 2012, Paneli ia përcolli vendimin e vet PSSP-së, duke kërkuar komentet e UNMIK-ut lidhur me bazueshmërinë e ankesave, dhe gjithashtu kopjet e të gjitha dosjeve policore, të mjekësisë ligjore dhe dosjet e tjera hetimore në të cilat u mbështet UNMIK-u gjatë përgatitjes së përgjigjes së vet.

11. Pas kërkimit të të dhënave nga Paneli, më 4 tetor 2012, UNMIK-u kërkoi nga arkivi dhe Sektori për menaxhimin e të dhënave i Selisë së Organizatës së Kombeve të Bashkuara në Nju Jork (OKB) t'i gjejnë dhe t'ia kthejnë UNMIK-ut një numër të dosjeve hetimore në lidhje me ankesat para PKDNJ-së.

12. Më 14 dhjetor 2012, UNMIK-u pranoi dosjet e kërkuara hetimore nga Selia e OKB-së në Nju Jork. Më 17 dhjetor 2012, UNMIK-u ia paraqiti Panelit ato dokumente, duke përfshirë dosjet në lidhje me këto ankesa.

13. Më 22 prill 2014, Paneli vendosi t'i bashkojë tri ankesat në pajtim me rregullën 20 të Rregullores së punës.

[1]Një listë me shkurtesa dhe akronime që përmban teksti mund të gjendet në Shtojcën e bashkëngjitur.

14. Më 23 prill 2014, Paneli njoftoi PSSP-në për vendimin e vet për t'i bashkuar rastet dhe e ftoi UNMIK-un të ofrojë komente mbi bazueshmërinë e këtyre tri rasteve, gjithashtu në dritë të vendimit të vet për bashkim. Më 20 maj 2014, PSSP-ja dha përgjigjen e UNMIK-ut.

15. Më 2 qershor 2014, Paneli i kërkoi UNMIK-ut që të konfirmojë nëse hapja e dosjeve që kanë të bëjnë me lëndën mund të konsiderohet përfundimtare. Më 6 qershor 2014, PSSP-ja dha përgjigjen e UNMIK-ut.

16. Më 4 qershor 2014, Paneli kërkoi sqarime shtesë nga EULEX-i i cili u përgjigj më 5 qershor 2014.

II. FAKTET

A. Historiku i përgjithshëm[2]

17. Ngjarjet në fjalë ndodhën në territorin e Kosovës pas krijimit të Misionit të Administratës së Përkohshme të Kombeve të Bashkuara në Kosovë (UNMIK-ut), në qershor të vitit 1999.

18. Konflikti i armatosur gjatë vitit 1998 dhe 1999, ndërmjet forcave serbe në njërën anë dhe Ushtrisë Çlirimtare të Kosovës (UÇK) dhe grupeve të tjera të armatosura të shqiptarëve të Kosovës në anën tjetër, është mirë i dokumentuar. Pas dështimit të përpjekjeve ndërkombëtare për të zgjidhur konfliktin, më 23 mars 1999, Sekretari i Përgjithshëm i Organizatës së Traktatit të Atlantikut të Veriut (NATO) shpalli fillimin e sulmeve ajrore kundër Republikës Federale të Jugosllavisë (RFJ-së). Sulmet ajrore filluan më 24 mars 1999 dhe përfunduan më 8 qershor 1999, kur RFJ-ja u pajtua t'i tërheqë forcat e veta nga Kosova. Më 9 qershor 1999, Forca Ndërkombëtare e Sigurisë (KFOR), RFJ-ja dhe Republika e Serbisë nënshkruan një "Marrëveshje Tekniko-Ushtarake" përmes së cilës u pajtuan mbi tërheqjen e RFJ-së nga Kosova dhe praninë e një force ndërkombëtare të sigurisë, pas miratimit të rezolutës përkatëse të Këshillit të Sigurimit të Kombeve të Bashkuara.

19. Më 10 qershor 1999, Këshilli i Sigurimit i OKB-së miratoi Rezolutën 1244 (1999). Duke vepruar sipas Kapitullit VII të Kartës së OKB-së, Këshilli i Sigurimit i OKB-së mori vendim për vendosjen e pranisë ndërkombëtare të sigurisë dhe civile-përkatësisht të KFOR-it dhe UNMIK-ut, në territorin e Kosovës. Në pajtim me Rezolutën e Këshillit të Sigurimit nr. 1244 (1999), OKB-ja u ngarkua me kompetenca të plota legjislative dhe ekzekutive. KFOR-i u ngarkua për krijimin e "një ambienti të sigurt, në të cilin refugjatët dhe personat e zhvendosur mund të kthehen në shtëpi të sigurt" dhe përkohësisht të sigurojë "rendin dhe sigurinë publike", derisa prania ndërkombëtare civile të mund të marrë përsipër përgjegjësinë

[2]Referencat e nxjerra nga Paneli për të përcaktuar historikun e përgjithshëm përfshijnë: OSBE, "Siç është parë dhe treguar", vëll. 1 (tetor 1998 – qershor 1999) dhe vëll. II (14 qershor – 31 tetor 1999); raportet tremujore të Sekretarit të Përgjithshëm mbi Administratën e Përkohshme të Kombeve të Bashkuara në Kosovë; Raportet vjetore të Policisë së UNMIK-ut (2000, 2001); Qendra për të Drejtën Humanitare, "Rrëmbimet dhe zhdukjet e joshqiptarëve në Kosovë" (2001); Qendra për të Drejtën Humanitare, "Libër kujtimi për Kosovën" (htpp://www.kosovomemorybook.org); Zyra e UNMIK-ut për persona të zhdukur dhe mjekësi ligjore, Raport i Aktivitetit 2002-2004; Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut, *Behrami dhe Behrami kundër Francës* dhe *Saramati kundër Francës, Gjermanisë dhe Norvegjisë*, me numrat 71412/01 dhe 78166/01, vendimi i datës 2 maj 2007; Komisioni Ndërkombëtar për Personat e Zhdukur, "Situata në Kosovë: Një vlerësim" (2010); të dhënat e publikuara nga Komisariati i Lartë i Kombeve të Bashkuara për Refugjatë, (në dispozicion në www.unhchr.org) dhe nga Kryqi i Kuq Ndërkombëtar (në dispozicion në http://familylinks.icrc.org/kosovo/en).

për këtë detyrë. UNMIK-u përbëhej nga katër komponentë apo shtylla kryesore të udhëhequra nga OKB-ja (administrata civile), Komisariati i Lartë i Kombeve të Bashkuara për Refugjatë (ndihma humanitare, e cila u hoq në qershorin e vitit 2000), OSBE-ja (ndërtimi institucional) dhe BE-ja (rindërtimi dhe zhvillimi ekonomik). Secila shtyllë u vendos nën autoritetin e PSSP-së. Përmes Rezolutës së Këshillit të Sigurimit të OKB-së 1244 (1999), UNMIK-ut i jepet mandati që t'i "promovojë dhe mbrojë të drejtat e njeriut" në Kosovë në pajtim me standardet e njohura ndërkombëtarisht për mbrojtjen e të drejtave të njeriut.

20. Vlerësimet lidhur me ndikimin e konfliktit në shpërnguljen e popullatës shqiptare të Kosovës sillen prej përafërsisht 800,000 deri 1.45 milion. Pas miratimit të Rezolutës 1244 (1999), shumica e shqiptarëve të Kosovës, të cilët ishin larguar, apo ishin dëbuar me forcë nga shtëpitë e tyre nga forcat serbe gjatë konfliktit, u kthyen në Kosovë.

21. Në ndërkohë, pjesëtarët e komunitetit joshqiptar-kryesisht serbët, dhe jo vetëm ata, por edhe romët dhe myslimanët sllavë si dhe shqiptarët e Kosovës të dyshuar për bashkëpunim me autoritetet serbe, u bënë shënjestër e sulmeve shumë të përhapura të grupeve të armatosura të shqiptarëve të Kosovës. Vlerësimet e tanishme lidhur me numrin e serbëve të Kosovës të zhvendosur sillen përafërsisht prej 200,000 deri 210,000. Ndërsa shumica e serbëve të Kosovës dhe joshqiptarët e tjerë të Kosovës u larguan në Serbi dhe në vendet fqinje, ata që mbetën prapa u bënë viktima të vrasjeve sistematike, rrëmbimeve, mbajtjeve arbitrare, dhunës seksuale dhe asaj të bazuar në gjini, rrahjeve dhe frikësimit.

22. Megjithëse shifrat mbesin kontestuese, vlerësohet që më shumë se 15,000 vdekje apo zhdukje ndodhën si pasojë e drejtpërdrejtë e konfliktit të Kosovës dhe gjatë tij (1998-2000). Më shumë se 3,000 shqiptarë etnikë dhe rreth 800 serbë, romë dhe pjesëtarë të komuniteteve të tjera minoritare u zhdukën gjatë kësaj periudhe. Për më shumë se gjysmën e personave të zhdukur janë gjetur dhe identifikuar mbetjet e tyre mortore deri në fund të vitit 2010, ndërsa 1,766 gjenden ende si të zhdukur në listën e Komitetit Ndërkombëtar të Kryqit të Kuq (KNKK), sipas të dhënave të muajit tetor 2012.

23. Prej korrikut të vitit 1999, si pjesë e përpjekjeve për të rivendosur zbatimin e ligjit në Kosovë brenda kornizës së sundimit të ligjit, PSSP-ja u kërkoi vendeve anëtare të OKB-së që të mbështesin vendosjen brenda komponentit civil të UNMIK-ut, të policëve ndërkombëtarë prej 4,718 vetash. Policia e UNMIK-ut u ngarkua me këshillimin e KFOR-it mbi çështjet policore, derisa ata vetë të kenë numër të mjaftueshëm për të marrë krejt përgjegjësinë për zbatimin e ligjit dhe të punojnë drejt zhvillimit të Shërbimit Policor të Kosovës. Deri në shtator të vitit 1999, përafërsisht 1,100 policë ndërkombëtarë u vendosën në Kosovë në kuadër të UNMIK-ut.

24. Deri në dhjetor të vitit 2000, vendosja e Policisë së UNMIK-ut pothuajse përfundoi me 4,400 policë nga 53 vende të ndryshme dhe UNMIK-u kishte marrë primatin sa i përket përgjegjësisë për zbatimin e ligjit në të gjitha rajonet e Kosovës, përveç Mitrovicës. Sipas Raportit vjetor të Policisë së UNMIK-ut për vitin 2000, atyre u janë raportuar 351 rrëmbime, 675 vrasje dhe 115 dhunime për periudhën qershor 1999 - dhjetor 2000.

25. Për shkak të kolapsit të administrimit të drejtësisë në Kosovë, UNMIK-u në qershor të vitit 1999 themeloi një Sistem emergjent të drejtësisë. Ai përbëhej nga një numër i kufizuar gjyqtarësh dhe prokurorësh vendorë dhe ishte operacional derisa sistemi i rregullt i drejtësisë u bë operacional në janar të vitit 2000. Në shkurt të vitit 2000, UNMIK-u autorizoi emërimin

e gjyqtarëve dhe prokurorëve ndërkombëtarë, fillimisht në rajonin e Mitrovicës dhe më vonë në gjithë Kosovën, për të forcuar sistemin lokal të drejtësisë dhe për të garantuar paanësinë. Prej tetorit të vitit 2002, sistemi lokal i drejtësisë përbëhej prej 341 gjyqtarëve dhe prokurorëve vendorë dhe 24 ndërkombëtarë. Në janar të vitit 2003, Sekretari i Përgjithshëm i OKB-së, duke i raportuar Këshillit të Sigurimit për zbatimin e Rezolutës 1244 (1999), sistemin e policisë dhe drejtësisë në Kosovë në atë kohë e definoi si sistem që "funksionon mirë" dhe "i qëndrueshëm".

26. Në korrik të vitit 1999, Sekretari i Përgjithshëm i OKB-së i raportoi Këshillit të Sigurimit që UNMIK-u tashmë e konsideronte çështjen e personave të zhdukur si një shqetësim veçanërisht të madh për të drejtat e njeriut në Kosovë. Në muajin nëntor të vitit 1999, u krijua Njësiti për Personat e Zhdukur (NJPZH) brenda Policisë së UNMIK-ut, me mandat të hetojë vendndodhjen e mundshme të personave të zhdukur dhe/apo varrezave. NJPZH-ja, së bashku me Njësitin Qendror për Hetim të Krimit (NJQHK) të Policisë së UNMIK-ut, dhe më vonë Njësiti për Hetimin e Krimeve të Luftës (NJHKL), ishin përgjegjëse për aspektet penale të rasteve të personave të zhdukur në Kosovë. Në maj të vitit 2000, u krijua Komisioni për Gjetjen dhe Identifikimin e Viktimave (KGJIV), i udhëhequr nga UNMIK-u, për të gjetur, identifikuar dhe dorëzuar mbetjet mortore. Prej qershorit të vitit 2002, Zyra e sapoformuar për personat e zhdukur dhe mjekësi ligjore (ZPZHML) në Departamentin e Drejtësisë të UNMIK-ut (DDU), u bë autoriteti i vetëm i mandatuar për të përcaktuar vendndodhjen e personave të zhdukur, t'i identifikojë mbetjet e tyre mortore dhe t'ua kthejë ato familjes së të zhdukurit. Duke filluar nga viti 2001, në bazë të Memorandumit të Mirëkuptimit (MM) ndërmjet UNMIK-ut dhe Komisionit Ndërkombëtar për Persona të Zhdukur me seli në Sarajevë (KNPZH), i plotësuar nga një marrëveshje tjetër në vitin 2003, identifikimi i mbetjeve mortore u krye nga KNPZH-ja përmes testit të ADN-së.

27. Më 9 dhjetor 2008, përgjegjësia e UNMIK-ut në lidhje me policinë dhe drejtësinë në Kosovë përfundoi me Misionin e Bashkimit Evropian për Sundim të Ligjit në Kosovë (EULEX), i cili mori kontrollin e plotë operacional në fushën e sundimit të ligjit, pasi që kryetari i Këshillit të Sigurimit të Kombeve të Bashkuara më 26 nëntor 2008 (S/PRST/2008/44), nxori Deklaratën që mirëpriste angazhimin e vazhdueshëm të Bashkimit Evropian në Kosovë.

28. Po të njëjtën ditë, UNMIK-u dhe EULEX-i nënshkruan një MM mbi modalitetet dhe të drejtat dhe obligimet përkatëse që dalin nga transferimi prej UNMIK-ut tek EULEX-i, i lëndëve dhe dosjeve përkatëse të cilat përfshinin hetimet, ndjekjet penale në vijim dhe aktivitetet e tjera të ndërmarra nga prokurorët ndërkombëtarë të UNMIK-ut. Menjëherë pas kësaj, marrëveshje të ngjashme u nënshkruan në lidhje me dosjet e mbajtura nga gjyqtarët ndërkombëtarë dhe Policia e UNMIK-ut. Të gjitha marrëveshjet obliguan EULEX-in të sigurojë qasje nga UNMIK-u në dokumentet që ndërlidhen me veprimet që autoritetet e UNMIK-ut i kanë ndërmarrë më parë. Në periudhën 9 dhjetor 2008 deri më 30 mars 2009, të gjitha dosjet me lëndë penale të mbajtura nga DD i UNMIK-ut dhe Policia e UNMIK-ut, iu dorëzuan EULEX-it.

B. Rrethanat që ndërlidhen me rrëmbimin dhe vrasjen e mundshme të M.V. dhe rrëmbimin dhe vrasjen e M.GJ. dhe D.S.

29. Ankuesi i parë (lënda nr. 291/09) është babai i M.V. Ankuesja e dytë (lënda nr. 292/09) është gruaja e M.GJ. Ankuesja e tretë (lënda nr. 296/09), është gruaja e D.S.

30. Ankuesit deklarojnë se M.V., M.GJ. dhe D.S.,u zhdukën më 22 qershor 1999 në zonën e Lipjanit. Ankuesit në lëndët nr. 291/09 dhe 292/09, secili deklarojnë se M.V.dhe M.GJ. "u morën" nga persona të panjohur në rrugën në mes Rubovcit dhe Lipjanit dhe se ata "nuk kanë dëgjuar" për ta që nga ajo kohë. Ata ia raportuan rrëmbimin KFOR-it dhe UNMIK-ut; megjithatë ata nuk morën "asnjë përgjigje".

31. Ankuesja në lëndën nr. 296/09 deklaron se, më 22 qershor 1999, D.S., u largua nga puna në orën 15:00 dhe shkoi në Lipjan për ta marrë automjetin e tij nga shtëpia e motrës së tij. Ai u largua nga shtëpia e motrës së tij dy orë më vonë dhe nuk është parë i gjallë që nga ajo kohë. Ankuesja ia raportoi rrëmbimin KFOR-it, UNMIK-ut, "Policisë" dhe "të gjitha organizatave tjera". Ajo deklaron se familja i njeh "vrasësit, të cilët e kishin kryer krimin".

32. Emrat e M.V., M.GJ. dhe D.S., gjenden në bazën e të dhënave të përpiluar nga ZPZHML [3]dhe në bazën 'online' të të dhënave të mbajtur nga KNPZH. Në shënimin në bazën e të dhënave të KNPZH-së për M.V. në pjesët relevante thuhet, "Janë mbledhur mostra të mjaftueshme për referencë" dhe "EULEX-i i ka ofruar informata për këtë person të zhdukur institucionit të autorizuar më 26.10.2010. Për të marrë informata shtesë, kontakto Selinë e EULEX-it në Kosovë". Në shënimet në bazën e të dhënave të KNPZH-së për M.GJ. dhe D.S. në pjesët relevante, thuhet, "Janë mbledhur mostra të mjaftueshme për referencë" dhe "EULEX-i i ka ofruar informata për këtë person të zhdukur institucionit të autorizuar më 28.9.2010. Për të marrë informata shtesë, kontakto Selinë e EULEX-it në Kosovë"[4].

C. Hetimi

33. Në rastin aktual, Paneli pranoi nga UNMIK-u dokumente hetimore që më parë i kishin mbajtur ZPZHML e UNMIK-ut, Policia e UNMIK-ut (NJPZH dhe NJHKL), dhe NJHKL e EULEX-it.

34. Për sa i përket publikimit të informatave që përmbajnë dosjet, Paneli rikujton që UNMIK-u i ka vënë në dispozicion dosjet për hetim për t'u shqyrtuar nga Paneli nën një zotim për konfidencialitet. Në lidhje me këtë, Paneli duhet të qartësojë që megjithëse vlerësimi i dosjes aktuale rrjedh nga një shqyrtim i plotë i dokumentacionit në dispozicion, vetëm informata të limituara që ekzistojnë aty janë publikuar. Prandaj, një përmbledhje e hapave të ndërmarrë nga autoritetet e hetuesisë është dhënë në paragrafët në vijim.

35. Në dosjen hetimore tregohet se rrëmbimet e M.V., M.GJ. dhe D.S. u hetuan nga Policia e UNMIK-ut sipas dosjes për rastin të NJPZH-së nr. 1999-000107, Hetimi i NJPZH-së

[3]Baza e të dhënave e ZPZHML-së nuk është e hapur për publikun. Paneli kishte qasje në lidhje me këtë rast më 24 qershor 2014.
[4]Baza e të dhënave e KNPZH-së është në dispozicion në: http://www.ic-mp.org/fdmsweb/index.php?w=mp_details&l=en (e qasur më 24 qershor 2014).

nr.#0348/INV/04, dosjes për rastin të NJHKL-së nr. 2000-00123 dhe dosjes për rastin e NJHKL-së nr. 2005/00076.

Aktivitetet e hershme hetimore (1999-2002)

36. Në dosjen hetimore tregohet se një rast për person të zhdukur për M.V., M.GJ. dhe D.S., ishte hapur nga NJPZH dikur në vitin 1999, sipas dosjes për rastin nr. 1999-000107.

37. Dosja përmban material të shtypur të mesazheve të Intel-it të marra më 28 mars 2000, që përmbajnë informata për M.V. dhe M.GJ., ku thuhet se ata ishin rrëmbyer në rrugën nga Rubovci për në Lipjan më 17 qershor 1999. Ata ishin duke udhëtuar me automjetin e M.V., "Zastava 750, ngjyrë e verdhë" dhe rrëmbimi iu raportua KFOR-it.

38. Në një memorandum të datës 18 gusht 2000, menaxheri i të dhënave i NJPZH-së së UNMIK-ut kërkoi nga Stacioni i Policisë në Lipjan t'i jepet një kopje e raportit fillestar lidhur me rrëmbimin e M.V., M.GJ. dhe D.S., si dhe të dhënat ante-mortem mbi personat e zhdukur dhe informatat mbi vendbanimin e anëtarëve të familjeve të tyre me qëllim që nga ta t'i mbledhë informatat ante-mortem. Në shënimet në një raport për vazhdim të rastit të NJPZH-së, në mënyrë specifike lidhur me M.GJ., thuhet se informatat shtesë, duke përfshirë datëlindjen e personit të zhdukur dhe targat e regjistrimit të automjetit me të cilin ai po udhëtonte, ishin mbledhur nga motra e tij më 17 nëntor 2000; ai raport 16-faqësh (nuk është përfshirë në dosjen që i është dorëzuar Panelit) ishte dërguar nga OSBE-ja më 15 nëntor 2011; dhe se informatat ante-mortem për D.S. dhe M.V.ishin marrë nga KNKK-ja në periudhën mes 4 dhe 12 prillit të vitit 2002.

39. Në dosje gjithashtu tregohet se, pas pranimit të kallëzimit penal nga Zyra e Qarkut e Prokurorisë Publike në Pejë (kopja e kallëzimit penal nuk është përfshirë në dosjen që i është dorëzuar Panelit), një hetim penal u hap nga NJHKL e UNMIK-ut sipas dosjes për rastin nr. 2000/00123. Dosja përmban një letër nga kryetari i Gjykatës së Qarkut në Pejë, e datës 21 shkurt 2002, me të cilën i përcilleshin Zyrës së Qarkut të Prokurorit Publik në Pejë shtatë dosje, në mesin e të cilave një është regjistruar me nr. 123/2000, për shqyrtim nga ana e saj. Megjithatë, në dosjen hetimore nuk është përfshirë asnjë dokument në lidhje me këtë rast.

Raportet mbi qendrat e paraburgimit dhe trafikimit me organe të UÇK-së (2000-2003)

40. Dosja përmban një dokument të "Qendrës Koordinuese të Republikës Federale të Jugosllavisë dhe Republikës së Serbisë për Kosovë dhe Metohi", që nuk mban ndonjë datë dhe në të cilin jepen emrat e personave që pretendohet të jenë përgjegjës për organizimin dhe kryerjen e vrasjeve, rrëmbimeve, shkatërrimit të pronës dhe akteve të tjera kriminale kundër serbëve dhe personave të tjerë joshqiptarë në Kosovë. Në këtë dokument thuhet se z. A.T. nga fshati Gadime e Ulët, Komuna e Lipjanit, "mori pjesë në rrëmbimin e [M.V.dhe M.GJ.]".

41. Dosja gjithashtu përmban një memorandum, i datës 20 prill 2000, me një kërkesë nga udhëheqësi i Qendrës për informim të Policisë së UNMIK-ut për komandantin rajonal të Policisë së UNMIK-ut, në të cilën në rubrikën "Lënda" thuhet "Kampe përqendrimi". Në memorandum kërkohet që Policia e UNMIK-ut në Mitrovicë të vazhdojë të përcjellë një "kërkesë të matur se për shkak të ndjeshmërisë së situatës do të vlerësohej trajtimi i veçantë nga oficerët e caktuar". Një memorandum si përgjigje ndaj kërkesës së lartpërmendur është gjithashtu i përfshirë në dosje, i datës 27 prill 2000, nga Inteligjenca e SHP rajonal të Policisë

së UNMIK-ut në Mitrovicë për udhëheqësin e Qendrës për informim, që përcillte një raport të quajtur "Burgjet e UÇK-së në territorin e KA të K dhe M dhe në Republikën e Shqipërisë". Raporti përmban një listë prej 111 qendrash të fshehta paraburgimi të UÇK-së duke treguar vendndodhjen e tyre të saktë në gjithë Kosovën dhe pjesën veriore të Shqipërisë. Në rastin e disa qendrave të paraburgimit, në raport gjithashtu tregohen pjesëtarët e UÇK-së me sa duket përgjegjës për funksionimin e qendrave dhe gjithashtu emrat e atyre që ishin mbajtur atje. Lidhur me çështjen në fjalë, në raport tregohet se serbët e rrëmbyer nga Lipjani, në mesin e tyre M.V., M.GJ. dhe të tjerët, ishin mbajtur në një burg në "Reçak-Komuna e Shtimes". Në raport thuhet se M.V. dhe M.GJ. ishin rrëmbyer nga A.T. nga fshati Gadime e Ulët (personi i njëjtë i përmendur më lart).

42. Dosja gjithashtu përmban një memorandum për komunikim brenda zyrës të datës 5 shkurt 2001 nga Qendra kryesore e UNMIK-ut për Informim për ndihmësdrejtorin e hetimeve, ku thuhej se "ekzistenca e supozuar e qendrave ilegale të paraburgimit në Kosovë, të cilat supozohet se drejtohen nga pjesëtarët e të ashtuquajturës UÇK" ka qenë njëra nga çështjet kryesore në rendin e ditës të takimeve të Komisionit të Përbashkët për Implementim për sa i përket implementimit të Marrëveshjes Tekniko Ushtarake (shih § 18 më lart). Një listë me qendra ilegale të paraburgimit delegacioni serb në Komisionin e Përbashkët për Implementim ia kishte dorëzuar ndihmësdrejtorit të UNMIK-ut për hetime, dhe nga ai "shtabeve rajonale", me kërkesën që të hetohen ato vende dhe t'i kthehen atij me të dhëna në bazë javore. Me gjithë ngarkesën "e madhe" me punë, shtabet rajonale kishin provuar "ta bëjnë më të mirën" dhe "dolën me disa rezultate hetimi". Pasi pohimet për qendra ilegale paraburgimi kryesisht "bazoheshin në dyshime", UNMIK-u kërkoi informata më të detajuara nga delegacioni serb, të cilat ata i ofruan pas pak muajsh në lidhje me dy qendra paraburgimi. Në memorandum thuhet më tutje se problemi që mbeti kishte të bëjë me atë se "kush do të ngarkohet me hetimin e kësaj çështjeje të veçantë. Duket të mos ketë asnjë dyshim se kjo çështje duhet të jetë një nga prioritetet e ardhshme të punës së Policisë së UNMIK-ut pasi kjo çështje tanimë është diskutuar në nivel politik dhe gjithashtu kërkohet një zgjidhje urgjente". Në memorandum thuhet se rezultatet e "dy shembujve hetimorë" janë përcjell; megjithatë asnjë dokument tjetër nuk është përfshirë në dosjen hetimore që i është dorëzuar Panelit.

43. Në mesin e dosjeve hetimore është një dokument që daton nga tetori i vitit 2003, i përpiluar nga DD i UNMIK-ut për TNPJ-në, në të cilin përmblidhen informatat rreth një zinxhiri të dyshuar të trafikimit me qenie njerëzore nga UÇK-ja në mes Kosovës dhe Shqipërisë me qëllim të prostitucionit të detyruar dhe marrjen e organeve. Sipas këtij dokumenti, M.V., D.S. dhe M.GJ. ishin në mesin e "robërve" të dërguar në Shqipëri dhe ishin mbajtur në një objekt paraburgimi në Shqipërinë Veriore në korrik apo fillim të gushtit të vitit 1999 për këtë qëllim.

44. Nuk ka dokumentacion tjetër në dosje lidhur me këtë çështje. Me sa ka njohuri Paneli, nuk është paraqitur asnjë aktakuzë relevante nga TNPJ-ja. Megjithatë, në vjeshtën e vitit 2011, pas lëshimit të raportit të Këshillit të Evropës *"Trajtimi johuman i njerëzve dhe trafikimi i paligjshëm me organe njerëzore në Kosovë"*, u krijua Grupi i Veçantë Hetimor i BE-së me mandat që të hetojë, në mes tjerash, pretendimet për marrjen e organeve.

Zhvarrimi i trupave të paidentifikuar në Prishtinë (2003)

45. Sipas dokumenteve të ZPZHML-së së UNMIK-ut dhe EULEX-it, mbetjet mortore të disa personave të paidentifikuar, në mesin e tyre edhe ata të identifikuar më vonë si të M.V.,

M.GJ. dhe D.S., ishin gjetur në varrezat e Prishtinës në "Dragodan"(Arbëri), në qershor të vitit 2003.

46. Dosja përmban raportet e autopsive të kryera nga ZPZHML më 4 dhjetor 2003 në mbetjet mortore të tre personave të paidentifikuar, të shënuar me numrat e TNPJ-së YKA60/007BP, YKA60/009BP dhe YKA60/010BP. Sipas patologut, mbetjet mortore ishin kryesisht jo të plota dhe për këtë arsye shkaktari i vdekjes i tre personave të panjohur nuk mund të konstatohej.

Hetimi i NJPZH-së #0348/INV/04; Identifikimi dhe dorëzimi i mbetjeve mortore të D.S. (prill-nëntor 2004)

47. Prej 13 prill deri më 17 prill 2004, NJPZH e UNMIK-ut kreu një hetim ante-mortem, #0348/INV/04, për rrëmbimin e M.V., M.GJ. dhe D.S. Në një raport të hetimit ante-mortem, i cili ndërlidhet me dosjen për rastin të NJPZH-së nr. 1999-000107, në rubrikën "Përmbledhje e informatave të marra për të filluar hetimin" thuhet se M.V., M.GJ. dhe D.S. u zhdukën më 22 qershor 1999 dhe se, duke u bazuar në informatat në dosjen e NJPZH-së, ata me sa duket ishin "ndalur nga UÇK-ja dhe dërguar në paraburgim në një vend të panjohur". Në raport thuhet se KFOR-i kishte bërë disa hetime për rastin dhe se "disa informata për autorët e mundshëm" ishin në dispozicion në dosje. Në raport thuhet më tutje se më 10 prill 2004, hetuesit e UNMIK-ut morën një deklaratë nga një dëshmitar, një pjesëtar i stafit vendor të UNMIK-ut. Hetuesit përfunduan se nuk kishte informata për sa i përket vendndodhjes së personave të zhdukur dhe se rasti duhej të mbetej në zhvillim e sipër.

48. Më 16 prill 2004, NJPZH e UNMIK-ut ia adresoi një memorandum NJQHP-së duke ia përcjell dy deklaratat nga dëshmitari i përmendur më lart. Në memorandum thuhet se "njëri nga autorët e mundshëm përmendet me emër" në dosjen e NJPZH-së dhe se, nëse kërkohet, "kjo informatë do t'i përcillet NJQHP-së". Megjithatë, vetëm një deklaratë e dëshmitarit gjendet në dosjen e NJPZH-së që i është vënë në dispozicion Panelit. Në këtë deklaratë, dëshmitari deklaroi se, më 22 qershor 1999, në ditën kur M.V., M.GJ. dhe D.S. u rrëmbyen, ai ishte duke punuar për Policinë Ushtarake të KFOR-it britanik. Dy ditë pas rrëmbimit, motra dhe dhëndri i njërit nga personat e "rrëmbyer"(vetëm mbiemri i dhëndrit është dhënë) shkuan në Stacionin e policisë, ku ai ishte duke punuar dhe raportuan se ata kishin marrë informata se M.V., M.GJ. dhe D.S ishin burgosur në një shtëpi pranë "Stacionit policor të UÇK-së", në të ashtuquajturën "Lagjen e romëve" në rrugën Lipjan-Rubovc. Me kërkesën e tyre, motra e njërit nga të rrëmbyerit shkoi me ushtarët e KFOR-it për t'ua treguar atyre vendin e saktë të burgut të pretenduar. Ajo pastaj ishte kthyer në Stacionin policor, ndërsa ushtarët e KFOR-it dhe dëshmitari shkuan në një kolonë prej gjashtë apo shtatë automjetesh te "burgu-shtëpi". Ushtarët hynë me forcë në shtëpi dhe gjetën cigaret akoma duke u djegur në taketuke dhe gjithashtu disa shtretër kashte, ku me sa duket tre apo katër persona kanë fjetur. Ushtarët e KFOR-it e kuptuan se kishin arritur tepër vonë dhe, pasi e kthyen dëshmitaren në Stacion policor, vazhduan kontrollin e tyre në shtëpitë dhe fushat në afërsi për së paku dy orë, por pa rezultate. Dëshmitari deklaroi se një rreshter i tha atij se ata i kishin kontrolluar të gjitha shtëpitë në zonën në afërsi, përveç ndërtesës të përdorur si "Stacion policor i UÇK-së". Rreshteri mendonte se të burgosurit po mbaheshin atje; megjithatë, atyre nuk u lejohej ta kontrollonin atë ndërtesë. Dëshmitari deklaroi më tutje se dy ditë para rrëmbimit, "gabimisht", ai ishte çuar nga ushtarët e KFOR-it në "atë Stacion policor të UÇK-së" dhe se ai ishte i gatshëm t'i përmend me emër personat që i kishte parë atje, të cilët, në kohën e dhënies së deklaratës, ishin duke punuar kryesisht si "oficerë të

SHPK-së". Dëshmitari gjithashtu deklaroi se ai kishte dëgjuar më vonë se, tre persona të zhdukur ishin ekzekutuar dhe varrosur afër "Stacionit të policisë së UÇK-së" në Lipjan. Megjithatë, kjo informatë bazohej në dyshime që ai nuk mund t'i konfirmonte.

49. Në dosje janë të përfshira dokumentet e ZPZHML-së, duke përfshirë një certifikatë për identifikim dhe një konfirmim të certifikatës së identitetit, ku thuhej se mbetjet mortore të D.S. (lënda e NJPZH-së nr. 1999/00107 dhe TNPJ-së nr. YKA 60/008BP), ishin gjetur më 16 qershor 1999 në varrezat e Prishtinës në "Dragodan"(Arbëri) dhe ishin identifikuar më 22 tetor 2004 përmes analizës së ADN-së. Më 8 nëntor 2004, mbetjet mortore të D.S. iu dorëzuan familjes së tij.

Lëndët e NJHKL-së nr. 2000-00123 dhe 2005-00076 (tetor 2007)

50. Dosja hetimore gjithashtu përmban dokumentet e NJHKL-së së UNMIK-ut lidhur me rastet e M.V., M.GJ. dhe D.S., të regjistruara si lënda e NJHKL-së nr. 2000-00123, dhe lënda nr. 2005-00076.

51. Dosja përmban një material të shtypur nga baza e të dhënave e NJHKL-së, i marrë më 2 tetor 2007, me një raport për rastin që ka të bëjë në mënyrë specifike me rrëmbimin e D.S., të regjistruar në dosjen për rastin nr. 2005-00076. Në rubrikën "Përmbledhje", në raport thuhet se viktima ishte duke e drejtuar automjetin e tij "Zastava Jugo Koral", ngjyrë të kuqe, me targa të regjistrimit PR 607-55, gjatë kthimit të tij nga puna, kur ai u ndal nga një grup i armatosur që mbanin simbole të UÇK-së. Ai u rrëmbye dhe u dërgua në drejtim të panjohur. Në raport gjithashtu thuhet se rasti ishte i lidhur me dosjen për rastin nr. 2000-00123 dhe se ishte hapur pas dorëzimit të kallëzimit penal nga vëllai i D.S..Në kallëzimin penal thuhet, gjithashtu i përfshirë në dosje, se rrëmbimi i ishte raportuar të njëjtën ditë KFOR-it dhe se palës së dëmtuar "nuk i ishte dhënë ndonjë mundësi që të marrë ndonjë informatë lidhur me hapat dhe masat e marra me qëllim të gjetjes së personit të rrëmbyer apo autorëve". Në një raport të ndërlidhur të analizës së rastit të NJHKL-së, i datës 4 tetor 2007, në rubrikën "Rekomandimi/mendimi i hetuesit", thuhet "rasti raportohet si shkelje penale e rrëmbimit. Megjithatë, ka mungesë informatash lidhur me rastin. Nuk ka asnjë dëshmitar, nuk ka dëshmi, nuk ka element me qëllim të identifikimit të autorëve, madje edhe vendi i saktë i ngjarjes është i panjohur. Më shumë informata tjera nevojiten për të kryer hetim në një mënyrë të mirë".

52. Dosja gjithashtu përmban një material të shtypur nga baza e të dhënave e NJHKL-së, i marrë më 22 tetor 2007, me një raport për rastin që këtë herë ka të bëjë me dosjen për lëndën nr. 2000-00123 i ndërlidhur me lëndën e NJPZH-së nr. 1999-00107. Në rubrikën "Hetuesi", në raport thuhet "dosjet që mungojnë", ndërsa në rubrikën "Përmbledhje" në raport thuhet "NJPZH kërkoi informata rreth personit të zhdukur. Nuk ka shënime në bazën e të dhënave të NJHKL-së për datën. Informacione të reja të futura më 21.02.06, referencë për ante-mortem 0348/INV/04". Ai gjithashtu ofron një përmbledhje të rrethanave që ndërlidhen me rrëmbimin e M.V., M.GJ. dhe D.S., siç dihen nga lënda e NJPZH-së.

53. Më 18 korrik 2009, një prokuror i Prokurorisë Speciale të EULEX-it në Kosovë (ZPSE) paraqiti një kërkesë për të kryer hetim të mëtejmë lidhur me lëndën e Policisë së UNMIK-ut nr. 2000-00123, që ka të bëjë me rrëmbimin e pretenduar të M.V., M.GJ. dhe D.S. Në kërkesë thuhet se, sipas informatave të marra nga KNKK-ja në vitin 2007, ky i fundit nuk ishte akoma në listë si i zhdukur ndërsa M.V. dhe M.GJ. akoma ishin të zhdukur. Ishte marrë

gjithashtu një deklaratë dëshmitari, që zbulonte kryesisht dëshmi "thashethemesh". Në kërkesë gjithashtu theksohej se kishte ngjashmëri në mes atij rasti dhe rastit të regjistruar si 2005-00076. Sipas prokurorit, dallimi i vetëm në mes dy rasteve ishte një dallim prej një viti i dhënë në datëlindjen për D.S. kështu që ka qenë "e mundshme që incidenti i njëjtë është hetuar me dy numra të ndryshëm për rastin".

Identifikimi i mbetjeve mortore të M. GJ. dhe M.V. (2007-2012)

54. Lidhur me M.GJ., dosja hetimore përmban një tabelë krahasuese, e datës 28 shtator 2007, ku krahasohen informatat ante-mortem në dispozicion për M.GJ. me informatat post-mortem mbi tri grupe të mbetjeve mortore (të shënjuara si YKA60-007BP-1, YKA60-007BP-2 dhe YKA60-010BP9) të zhvarrosura nga varrezat e Prishtinës në "Dragodan" (Arbëri) në qershor të vitit 2003. Dosja gjithashtu përmban raporte të analizës së ADN-së të KNPZH-së, të datës 12 shtator 2009, 22 shkurt 2008 dhe 7 prill 2010, që konfirmojnë përputhshmërinë e ADN-së të mostrave të gjakut nga anëtarët e familjes të M.GJ. dhe mostrave të ADN-së nga tri grupet e mbetjeve mortore të përmendura më lart.

55. Më 7 qershor 2010, KNPZH lëshoi një konfirmim të certifikatës së identitetit, bazuar në analizën e ADN-së, për M.GJ. Sipas certifikatës të vdekjes të lëshuar nga ZPZHML e EULEX-it, vdekja ndodhi dikur para 16 qershorit të vitit 2003; megjithatë, shkaku i saj nuk mund të konstatohej. Më 17 tetor 2010, mbetjet mortore të M.GJ. iu dorëzuan familjes së tij.

56. Lidhur me M.V., ZPZHML e EULEX-it ka informuar Panelin se mbetjet e tij mortore, që përbëheshin prej"pesë fragmenteve të vogla", gjithashtu u zbuluan në varrezat e Prishtinë në "Dragodan" në qershor të vitit 2003 dhe u identifikuan përmes analizës së ADN-së në prill të vitit 2012. Megjithatë, familja ka refuzuar t'i pranojë mbetjet mortore, të cilat pastaj iu dorëzuan Komisionit të Qeverisë serbe për persona të zhdukur.

Dokumentet nga arkivi i Nju Jorkut

57. Dokumentet e marra nga arkivi i Nju Jorkut përfshijnë një dosje të quajtur si dosja për lëndën e NJPZH-së nr. 1999-000107, që përmban kopjet e raporteve të hetimit ante-mortem të NJPZH-së të vitit 2004 (shih § 47 më lart), një formular për identifikim të viktimës për M.GJ., si dhe kopjet e raporteve të ADN-së të KNPZH-së dhe dokumentet e ZPZHML-së (raporti i autopsisë, certifikata e vdekjes, certifikata e identifikimit dhe konfirmimi i certifikatës së identitetit) lidhur me M.GJ. Dokumentet gjithashtu përfshijnë një dosje prej gjashtë faqesh të shënjuar si dosja për lëndën e NJQHP-NJHKL së UNMIK-ut nr. 2005-00076, që përmban kopjet e padive penale të paraqitura në vitin 2005 lidhur me rrëmbimin e D.S., dhe kopjet e raportit për rastin të NJHKL-së dhe raportit të analizës së rastit, të datës 2 tetor 2007 dhe 4 tetor 2007 (dokumentet e njëjta si në §51 më lart).

III. ANKESAT

58. Ankuesit ankohen rreth dështimit të pretenduar të UNMIK-ut që të hetojë si duhet rrëmbimin dhe vrasjen e mundshme të M.V., dhe rrëmbimin dhe vrasjen e M.GJ. dhe D.S.. Në lidhje me këtë, Paneli mendon që ankuesit mbështeten në shkeljen e obligimit procedural të nenit 2 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (KEDNJ).

59. Ankuesi i parë (lënda nr. 291/09) dhe ankuesja e dytë (lënda nr. 292/09) po ashtu, ankohen për dhimbjet dhe vuajtjet mentale të supozuara që u janë shkaktuar atyre nga kjo situatë. Në lidhje me këtë, Paneli mendon që ankuesit bazohen në nenin 3 të KEDNJ-së.

IV. LIGJI

A. Shkelja e pretenduar e obligimit procedural sipas nenit 2 të KEDNJ-së

1. Fusha për t'u shqyrtuar nga Paneli

60. Para se ta shqyrtojë bazueshmërinë e ankesës, Paneli duhet ta qartësojë fushën e shqyrtimit.

61. Në përcaktimin e asaj nëse konsideron që ka pasur një shkelje të nenit 2 (obligimi procedural) dhe nenit 3 të KEDNJ-së, Paneli është i vetëdijshëm për praktikën ekzistuese gjyqësore, veçanërisht atë të Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut. Megjithatë, Paneli është gjithashtu i vetëdijshëm që ankesat para tij dallojnë në disa mënyra domethënëse nga ato të paraqitura para asaj gjykate. E para, i padituri nuk është një shtet, por një administratë e përkohshme ndërkombëtare në një territor me mandat që t'i ushtrojë përkohësisht përgjegjësitë në Kosovë. Asnjë përgjegjësi nuk i bie UNMIK-ut sa u përket obligimeve esenciale sipas nenit 2 të KEDNJ-së. E dyta, si në një numër të kufizuar të lëndëve para Gjykatës Evropiane, ata që dyshohen të jenë përgjegjës për vrasjet dhe/apo rrëmbimet e pretenduara, janë në të gjitha rastet para Panelit me palë joshtetërore**,** kryesisht që kanë të bëjnë me konfliktin, por jo vetëm me të. Këta janë faktorët për t'u marrë parasysh nga Paneli, meqë vlerëson obligimet pozitive procedurale të një organizate ndërqeveritare në lidhje me aktet e kryera nga palët e treta, në një territor mbi të cilin e ka kontrollin e përkohshëm legjislativ, ekzekutiv dhe gjyqësor.

62. Paneli thekson që me miratimin e Rregullores së UNMIK-ut nr. 1999/1, më 25 korrik 1999, UNMIK-u mori përsipër obligimin që t'i zbatojë standardet e njohura ndërkombëtarisht për të drejtat e njeriut gjatë ushtrimit të funksioneve të veta. Ky zotim u detajua në Rregulloren e UNMIK-ut nr. 1999/24, të 12 dhjetorit 1999, me të cilën UNMIK-u mori obligimet sipas këtyre instrumenteve për të drejtat e njeriut: Deklarata Universale për të Drejtat e Njeriut, Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut dhe protokollet me të, Konventa Ndërkombëtare për të Drejtat Civile dhe Politike (KNDCP), Konventa Ndërkombëtare për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit Racor, Konventa për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit Kundër Grave, Konventa Kundër Torturës dhe Trajtimit apo Dënimit Tjetër Mizor, Jonjerëzor dhe Degradues dhe Konventa për të Drejtat e Fëmijëve.

63. Paneli, po ashtu, thekson që neni 1.2 i Rregullores së UNMIK-ut numër 2006/12, i 23 marsit 2006, mbi themelimin e Panelit Këshillëdhënës për të Drejtat e Njeriut siguron që Paneli "shqyrton ankesat nga çdo person apo grup individësh që pohojnë të jenë viktimë e shkeljes së të drejtave (të tyre) të njeriut nga UNMIK-u". Pra vetëm aktet apo lëshimet që i atribuohen UNMIK-ut bien brenda juridiksionit *rationepersonae* të Panelit. Në lidhje me këtë, duhet përmendur, siç është theksuar më lart, që prej 9 dhjetorit 2008 UNMIK-u nuk ushtron më autoritetin ekzekutiv mbi gjyqësinë e Kosovës dhe aparatin për zbatimin e ligjit. Prandaj, UNMIK-u nuk bart asnjë përgjegjësi për ndonjë shkelje të të drejtave të njeriut që pretendohet se janë kryer nga ato autoritete. Sa i përket ankuesve që ankohen rreth akteve që kanë ndodhur pas asaj date, ato janë jashtë juridiksionit *rationepersonae* të Panelit.

64. Po ashtu, Paneli thekson që, sa i përket juridiksionit të vet *rationemateriae*, siç vijon nga neni 1.2 i Rregullores së UNMIK-ut nr. 2006/12, ai mund t'i shqyrtojë vetëm ankesat që kanë të bëjnë me shkeljet e pretenduara të të drejtave të njeriut. Kjo nënkupton që mundet vetëm t'i shqyrtojë aktet apo lëshimet për të cilat është bërë ankesë rreth pajtueshmërisë së tyre me instrumentet ndërkombëtare për të drejtat e njeriut të cekura më lart (shih § 62). Në rastin e veçantë të vrasjeve apo zhdukjeve në rrethana kërcënimi të jetës, nuk është roli i Panelit t'i zëvendësojë autoritetet kompetente për hetimin e rastit. Detyra e tij është e kufizuar në shqyrtimin e efektivitetit të hetimit penal për vrasjet dhe zhdukjet e tilla, në dritën e obligimeve procedurale që rrjedhin nga neni 2 i KEDNJ-së.

65. Paneli thekson më tutje se neni 2 i Rregullores së UNMIK-ut nr. 2006/12 siguron që Paneli ka juridiksion mbi ankesat për shkelje të pretenduara të të drejtave të njeriut "që kanë ndodhur jo më herët se 23 prill 2005 apo që rrjedhin nga faktet të cilat kanë ndodhur para kësaj date, ku këto fakte shkaktojnë një shkelje të vazhdueshme të të drejtave të njeriut". Pra, ngjarjet që kanë ndodhur para 23 prillit 2005, përgjithësisht janë jashtë juridiksionit *rationetemporis* të Panelit. Megjithatë, në rastin kur ngjarjet e tilla kanë shkaktuar një situatë të vazhdueshme, Paneli ka juridiksion t'i shqyrtojë ankesat që ndërlidhen me atë situatë (shih Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut (GJEDNJ), Dhoma e Lartë [DHL], *Varnava dhe të tjerët kundër Turqisë*, nr. 16064/90 dhe të tjerët, vendimi i gjykatës, 18 shtator 2009, §§ 147-149; GJEDNJ, *Qiproja kundër Turqisë* [DHL], numër 25781/94, vendimi i gjykatës, 10 maj 2011, § 136, KEDNJ 2001-IV).

2. Parashtresat e palëve

66. Ankuesit në esencë pretendojnë për shkelje lidhur me mungesën e një hetimi adekuat penal për rrëmbimin dhe vrasjen e mundshme të M.V. dhe rrëmbimin dhe vrasjen e M.GJ. dhe D.S.. Ankuesit gjithashtu deklarojnë që ata nuk janë informuar nëse ishte duke u zhvilluar një hetim dhe çfarë ishte rezultati.

67. Në komentet e tij mbi bazueshmërinë e tri rasteve të bashkuara, PSSP-ja deklaron se në fillim UNMIK-u ka kërkuar nga EULEX-i kopjet e dosjeve relevante që më parë janë mbajtur nga NJHKL e Policisë së UNMIK-ut dhe/apo ZPZHML, që iu transferuan EULEX-it pas vitit 2008. PSSP-ja deklaron më tutje se UNMIK-u "ishte i obliguar t'ia dorëzojë të gjitha dosjet policore EULEX-it, pa përjashtim, në pajtim me deklaratën e kryetarit të Këshillit të Sigurimit të Kombeve të Bashkuara të 26 nëntorit të vitit 2008 dhe marrëveshjet e bëra me EULEX-in. Me transferimin nga ana e UNMIK-ut tek EULEX-i të të gjitha dosjeve policore, UNMIK-u pushoi të jetë kujdestar i dokumenteve policore në Kosovë dhe nuk mundi, si parim, t'i ruajë kopjet e dosjeve hetimore policore të klasifikuara dhe në vazhdim e sipër. UNMIK-u, pasi u shkarkua nga përgjegjësia e vet për t'i dorëzuar tek EULEX-i të gjitha dokumentet policore, mundet tani të kërkojë leje për qasje në dokumentet e tilla për qëllime arkivimi në pajtim me praktikën tradicionale dhe marrëveshjet e bëra me EULEX-in. EULEX-i, duke u bazuar në vlerësimin e vet të arsyeshëm, duke përfshirë ndonjë kërkesë operacionale dominante, mundet, apo nuk mundet, t'i lëshojë, apo t'i lëshojë vetëm pjesërisht të dhënat e tilla hetimore. Prandaj, UNMIK-u thekson se dështimi për t'ia bartur dosjen e plotë hetimore PKDNJ-së nuk mund të çojë PKDNJ-në te supozimi i pakundërshtueshëm se UNMIK-u dështoi të kryejë hetim të duhur apo dosjet nuk i janë dorëzuar të plota dhe me saktësi EULEX-it nga ana e UNMIK-ut. Për këtë arsye, UNMIK-u rezervon të drejtën e vet

të ofrojë komente shtesë për çështjen në fjalë në ndonjë fazë të ardhshme nëse do t'i vihen në dispozicion dosje të tjera relevante".

68. Sa i përket bazueshmërisë së ankesës sipas nenit 2, PSSP-ja pranon se rrëmbimi i M.V., M.GJ. dhe D.S. ndodhi në qershor të vitit 1999 në rrethana kërcënimi me jetë. Ai thekson se në atë kohë situata e sigurisë në Kosovë ishte e tensionuar: "KFOR-i ishte akoma në proces të arritjes së forcës së mjaftueshme për të mbajtur sigurinë publike, si dhe rendin dhe ligjin dhe kishte një numër të incidenteve serioze penale që kishin si shënjestër serbët e Kosovës, duke përfshirë rrëmbimet dhe vrasjet".

69. Prandaj, PSSP-ja pranon përgjegjësinë e UNMIK-ut që të kryejë hetim për rastin e M.V., M.GJ. dhe D.S. sipas nenit 2 të KEDNJ-së, pjesa procedurale, që rrjedh "nga obligimi procedural për të kryer hetim efektiv ku vdekja ndodh në rrethana të dyshimta që nuk i atribuohen agjentëve të shtetit". Sipas fjalëve të PSSP-së, "qëllimi esencial i hetimit të tillë është të garantojë implementim efektiv të ligjeve vendore që e mbrojnë të drejtën në jetë, siç përcaktohet me Rregulloren e UNMIK-ut nr. 1999/1 mbi Autoritetin e Administratës së Përkohshme në Kosovë, të datës 25 korrik 1999, dhe më pas, Rregulloren e UNMIK-ut 1999/24 mbi Ligjin e Aplikueshëm në Kosovë, të 12 dhjetorit të vitit 1999, të ndryshuar".

70. PSSP-ja thekson se obligimi i tillë është i dyfishtë, duke përfshirë obligimin për të përcaktuar përmes hetimit fatin dhe/apo vendndodhjen e personit të zhdukur; dhe obligimin për të kryer hetim që është në gjendje të përcaktojë nëse vdekja ishte shkaktuar në mënyrë të paligjshme dhe që çon kah identifikimi dhe dënimi i atyre që janë përgjegjës për zhdukjen dhe/apo vdekjen e personit të zhdukur.

71. Megjithatë, sipas PSSP-së, kur shqyrtohet ankesa sipas nenit 2, duhet kushtuar konsideratë e duhur "vështirësive të pandara në situatat pas konfliktit, dhe problemeve shoqëruese që kufizojnë aftësinë e autoriteteve hetimore kur kryejnë hetime të natyrës së tillë". PSSP-ja thotë më tutje se obligimet sipas nenit 2, duhet interpretuar në një mënyrë që nuk ngarkon barrë të papërballueshme apo joproporcionale mbi autoritetet. Në lidhje me këtë, PSSP-ja rikujton gjykimin e 15 shkurtit 2011, të dhënë nga Gjykata Evropiane për të Drejta të Njeriut në rastin *Paliq kundër Bosnjë e Hercegovinës*, duke theksuar paragrafin 70:

> "Gjykata merr parasysh situatën komplekse në Bosnjë e Hercegovinë, veçanërisht dhjetë vjetët e para pas luftës. Në situatë të tillë pas konflikti, ajo që arrin në barrë të papërballueshme dhe/apo joproporcionale duhet të matet nga faktet dhe konteksti shumë i veçantë. Në lidhje me këtë, gjykata thekson që më shumë se 100,000 njerëz u vranë, pothuajse 30,000 njerëz u zhdukën dhe më shumë se dy milionë njerëz u zhvendosën gjatë luftës në Bosnjë e Hercegovinë. Duhej bërë zgjedhje të paevitueshme sa i përket prioriteteve dhe burimeve të pasluftës. Veç kësaj, pas një lufte të gjatë dhe brutale, Bosnjë e Hercegovina bëri një rishikim fundamental të strukturës së saj të brendshme dhe sistemit politik: u formuan entitetet dhe kantonet në pajtim me Marrëveshjen e Paqes së Dejtonit, u paraqitën marrëveshjet për ndarjen e pushtetit me qëllim të sigurimit të barazisë efektive ndërmjet "popujve konstituivë" në shoqërinë e pas konfliktit (shih Sejdiq dhe Finci kundër Bosnjë e Hercegovinës [DHL], nr. 27996/06 dhe 34836/06, KEDNJ 2009-...), duhej krijuar institucione të reja dhe ato ekzistueset duhej ristrukturuar. Pak ngurrim nga ana e ish-palëve ndërluftuese për të punuar me ato institucione të reja mund të pritej në periudhën e pas luftës, siç dëshmohet në rastin aktual. Ndërsa është e vështirë të përcaktohet me saktësi se kur ky proces saktësisht përfundoi, Gjykata

konsideron se sistemi ligjor vendor është dashur të arrijë që të bëhej i aftë të merret me zhdukjet dhe shkeljet tjera serioze të së drejtës ndërkombëtare humanitare deri në vitin 2005, pas verifikimit gjithëpërfshirës të emërimit në polici dhe gjyqësi dhe themelimit të sektorëve për krime lufte në Bosnjë e Hercegovinë.

Duke marrë parasysh krejt këtë dhe meqë nuk ka pasur periudhë substanciale të mosaktivitetit pas vitit 2005 nga ana e autoriteteve vendore në rastin aktual, Gjykata konkludon se, në rrethanat e marrjes së kohës materiale, hetimi penal vendor mund të konsiderohet se është kryer me shpejtësi dhe ekspeditivitet të arsyeshëm".

72. Sipas mendimit të PSSP-së, situata në Kosovë "prej vitit 1999 deri më 2008 ishte shumë e ngjashme me atë në Bosnjë e Hercegovinë prej vitit 1995 deri më 2005".

73. PSSP-ja thekson se gjatë konfliktit të Kosovës mijëra njerëz u zhdukën, së paku 800,000 njerëz u zhvendosën dhe mijëra u vranë. Shumë nga ata që u zhdukën ishin rrëmbyer apo vrarë, dhe ishin varrosur në varre të pashënuara dhe "në raste të caktuara u vranë jashtë Kosovës, apo mbetjet e tyre mortore ishin zhvendosur dhe varrosur jashtë Kosovës, duke e rritur më tutje vështirësinë për gjetjen dhe marrjen e mbetjeve".

74. Në qershor të vitit 2002, UNMIK themeloi ZPZHML-në me mandat që të përcaktojë fatin e të të zhdukurve; megjithatë puna e saj hasi në shumë sfida në fillim të operacioneve, për shkak të punës më parë të bërë kryesisht nga palët, të pavarura nga UNMIK-u. Në veçanti, PSSP-ja thekson që mbledhja e dëshmive për krime të luftës filloi me arritjen e NATO-s në vitin 1999 me ekipe të pavarura nga disa shtete që vepronin nën bashkërendimin e lirë të TNPJ-së. Mungesa e procedurave standarde të operimit apo centralizimit çoi te problemet me dëshmitë e mbledhura në këtë fazë. Në vitin 2000, TNPJ-ja ndërmori një operacion të madh të centralizuar të mjekësisë ligjore, me bazë në morgun e Rahovecit, me procedura standarde operuese për të gjitha ekipet e mjekësisë ligjore përveç atij britanik, i cili operoi në mënyrë të pavarur jashtë Prishtinës. PSSP-ja deklaron që, në përpjekje për të demonstruar se krimet ishin sistematike dhe gjithëpërfshirëse, ekipet e TNPJ-së kryen autopsitë në sa më shumë trupa që ishte e mundshme, duke kryer pak apo aspak punë identifikuese; për më tepër, trupat e paidentifikuar të zhvarrosura në vitin 1999, u rivarrosën në vende ende të panjohura për ZPZHML-në. Pasi TNPJ-ja përfundoi punën e vet në vitin 2000, NJPZH-ja e Policisë së UNMIK-ut vazhdoi hetimet në shkallë të vogël për personat e zhdukur "*ex-officio*, pa ndonjë strategji më të gjerë ndjekëse". Si pasojë, u mblodh një sasi e madhe e informatave të pastrukturuara.

75. PSSP-ja thekson që gjetja dhe identifikimi i të zhdukurve në këtë kontekst siç është përshkruar më lart ishte shumë e vështirë dhe detyrë që merrte kohë. Ai thekson më tutje se numri i personave të kthyer dhe identifikuar nga ZPZHML-ja është "dëshmi e vrullit të punës së saj ndërmjet viteve 2002-2008" dhe se "vazhdohej me gjetjen e më shumë trupave në vendet e varrimit dhe me bërjen e më shumë identifikimeve dhe kthimeve të trupave tek anëtarët e familjes duke u bazuar shpesh në informatat që përmbanin dosjet e ZPZHML-së së UNMIK-ut". PSSP-ja thotë në vazhdim se "prandaj, është e qartë që procesi i krijimit të një sistemi të aftë të merret në mënyrë efektive me zhdukjet dhe shkeljet e tjera serioze të së drejtës ndërkombëtare humanitare ka qenë në rritje" në Kosovë siç paraqitet në rastin *Paliq*, të përmendur më lart. PSSP-ja thekson më tutje se ky proces varej nga një numër i palëve dhe jo vetëm nga UNMIK-u, sikur Komisioni Ndërkombëtar për Persona të Zhdukur, Komiteti Ndërkombëtar i Kryqit të Kuq dhe organizatat lokale për personat e zhdukur."

76. PSSP-ja më tutje argumenton që rrënjësore për të kryer hetime efektive është një forcë policore profesionale, e trajnuar mirë dhe e pajisur mirë dhe se një forcë e tillë nuk ka ekzistuar në Kosovë pas konfliktit. Në vakuumin për kryerjen e detyrave policore pas përfundimit të konfliktit, UNMIK-u duhej të ndërtonte një Shërbim të ri Policor të Kosovës nga zeroja, një detyrë e gjatë dhe sfiduese e cila, sipas PSSP-së, akoma është në progres. PSSP-ja po ashtu deklaron që Policia e UNMIK-ut hasi në sfida të shumta në ushtrimin e funksioneve për zbatimin e ligjit që gradualisht iu bartën nga KFOR-i në vitin 1999-2000. Në lidhje me këtë, ai përmend Raportin vjetor të Policisë së UNMIK-ut të vitit 2000, që përshkruan situatën si në vijim:

> "Policia e UNMIK-ut duhej të merrej me pasojat e luftës, trupat e vdekur dhe shtëpitë e plaçkitura dhe të djegura. Dhuna etnike shpërtheu përmes dëbimeve ilegale, marrjes me forcë të pronave, djegies së shtëpive dhe dhunës fizike kundër komuniteteve në gjithë Kosovën. Temperamentet dhe tensionet ishin të larta ndërmjet të gjitha grupeve etnike, të rënduara nga raportet për personat e humbur dhe të vdekur. U bë imperativ për Policinë e UNMIK-ut që të krijojë rendin dhe të ndërtojë shpejt një strukturë për të regjistruar dhe hetuar krimet.
>
> E gjithë kjo duhej të bëhej me burime të kufizuara fizike dhe njerëzore. Duke qenë misioni i parë ekzekutiv në historinë e OKB-së, koncepti, planifikimi dhe zbatimi zhvilloheshin në terren. Me 20 nacionalitete të ndryshme kontribuuese në fillim, ishte një detyrë shumë sfiduese për drejtuesit e policisë të krijojnë praktika të përgjithshme për rezultate optimale në një ambient me rrezik të lartë."

77. PSSP-ja thekson se NJHKL e Policisë së UNMIK-ut përfshiu të dy palët Policinë ndërkombëtare të UNMIK-ut dhe oficerët e Shërbimit Policor të Kosovës dhe u fokusuan në hetimin penal të rasteve të personave të zhdukur. Përgjegjësia e tyre përfshinte gjetjen e varreve ilegale, identifikimin e autorëve dhe mbledhjen e dëshmive në lidhje me krimin. Policët ndërkombëtarë të UNMIK-ut që punonin në rastet e personave të zhdukur duhej t'i përshtateshin kryerjes së hetimeve në një territor dhe vend të huaj, me mbështetje të kufizuar nga Policia e Kosovës ende në zhvillim.

78. Ai thekson më tutje se, pas konfliktit, të gjitha institucionet lokale në Kosovë, duke përfshirë institucionet për zbatimin e ligjit dhe ato që janë përgjegjëse për gjetjen e të zhdukurve, ishin jofunksionale dhe duhej krijuar nga fillimi. Përveç kësaj, hetuesit shpesh haseshin me situata, ku individët që kishin dije relevante për vendndodhjen dhe fatin e personave të zhdukur, nuk deshën të zbulonin këtë informatë. Sipas PSSP-së, të gjitha këto kufizime penguan në aftësinë e Policisë së UNMIK-ut për t'i kryer hetimet sipas standardeve që mund të priten nga shtetet me institucione më të zhvilluara të cilat nuk ndeshen me numër të madh rastesh të kësaj natyre të lidhura me situatën pas konfliktit.

79. Prandaj, PSSP-ja argumenton se kufizimet e përshkruara më lart penguan në aftësinë e UNMIK-ut për të kryer të gjitha hetimet në një mënyrë që "mund të demonstrohet, apo së paku të pritet, nga shtetet tjera me institucione më të zhvilluara dhe pa valë të madhe të rasteve të kësaj natyre të lidhura me situatën pas konfliktit".

80. Pavarësisht nga komentet e tij se dosjet hetimore siç janë bartur nga EULEX-i munden mos të jenë të plota (shih § 67 më lart), PSSP-ja deklaron se, duke u bazuar në dokumentet në dispozicion, është e qartë se UNMIK-u kreu hetim efektiv në rastin në fjalë.

81. Për sa i përket detyrës për të gjetur dhe identifikuar personat e zhdukur në Kosovë pas konfliktit, PSSP-ja thekson se fillimisht UNMIK-u nuk kishte kapacitet të bëjë teste të ADN-së në mbetjet mortore që u gjetën dhe se identifikimii tyre bëhej përmes "mjeteve tradicionale". Me krijimin e ZPZHML-së në vitin 2002, UNMIK-u e vendosi kryerjen e "testeve të ADN-së si një praktikë standarde për qëllime identifikimi"; megjithatë ZPZHML nuk kishte "kapacitet të saj për të kryer testet e ADN-së pasi ajo duhej të rregullonte kryerjen e testeve të tilla profesionale te KNPZH në Bosnjë e Hercegovinë". Sipas PSSP-së, krijimi i ZPZHML-së dhe roli i saj në identifikimin e trupave të vdekur, siç konfirmohet nga numri i personave të zhdukur që janë kthyer dhe identifikuar nga ZPZHML në mes viteve 2002 dhe 2008," konfirmon faktin se efikasiteti i UNMIK-ut gjatë marrjes me situatën sfiduese të krimeve të luftës, rrëmbimeve dhe vrasjeve të paligjshme, gradualisht u përmirësua me kalimin e kohës".

82. Për sa i përket hetimit të UNMIK-ut për rastin e M.V., M.GJ. dhe D.S., PSSP-ja thekson se duke u bazuar në dokumentet e marra nga EULEX-i, është e qartë se Policia e UNMIK-ut hapi dhe zhvilloi hetim për mundësinë e gjetjes së vendndodhjes së tyre dhe identifikimit të autorëve të tyre. Ky hetim rezultoi me gjetjen dhe identifikimin e mbetjeve mortore të D.S., të cilat iu dorëzuan familjes në vitin 2004, dhe gjithashtu gjetjen e mbetjeve mortore të M.GJ. në qershor të vitit 2003, të cilat u identifikuan nga ZPZHML e EULEX-it në vitin 2010 dhe iu dorëzuan familjes së tij. Për sa i përket M.V.,PSSP-ja thekson faktet e cekura në vendimin e Panelit për pranueshmëri se, mbetjet e tij mortore u identifikuan përmes analizës së ADN-së në vitin 2010; megjithatë ai thekson se nuk kishte asnjë dokument në dosjen e pranuar nga EULEX-i lidhur me identifikimin e tij ose nëse mbetjet e tij i janë kthyer familjes. PSSP-ja thekson më tutje se, pavarësisht faktit se mbetjet mortore të M.GJ. dhe M.V.nuk u identifikuan deri në vitin 2010, pas bartjes së përgjegjësive hetimore tek EULEX-i, përpjekjet për hetim të Policisë së UNMIK-ut padyshim i kontribuuan identifikimit.

83. Duke përmbledhur hapat e ndërmarrë për t'i identifikuar autorët, PSSP-ja thekson se një dosje për persona të zhdukur lidhur me M.V., M.GJ. dhe D.S u hap nga NJPZH e UNMIK-ut në vitin 1999. Një hetim ante-mortem u krye në prill të vitit 2004, kur Policia e UNMIK-ut mblodhi informata nga "dëshmitarët dhe anëtarët e familjes së viktimave" se D.S. ishte duke drejtuar automjetin e tij me ngjyrë të kuqe "Zastava Jugo koral",kur të tre personat u zhdukën. PSSP-ja thekson se, megjithatë, sipas dokumenteve tjera në dosje, M.V. dhe M.GJ. ishin duke udhëtuar së bashku me një automjet me ngjyrë të verdhë "Fiqa" ditën e rrëmbimit të tyre.

84. Më 15 prill 2004, NJPZH e UNMIK-ut regjistroi një deklaratë dëshmitari. Dëshmitari nuk ishte një dëshmitar okular i rrëmbimit të raportuar; megjithatë deklaroi se ai mund të siguronte informata rreth vendit ku ai mendoi se M.V., M.GJ. dhe D.S ishin duke u mbajtur dhe ofroi t'i identifikojë pjesëtarët e UÇK-së, të cilët ai i pa në Stacionin policor të UÇK-së në Lipjan. Ai gjithashtu deklaroi se rasti i ishte raportuar së pari KFOR-it dhe ishte hetuar nga KFOR-i. Deklarata e dëshmitarit iu përcoll NJQHP-së. Sipas PSSP-së, është gjithashtu e rëndësishme të theksohet se, pasi ZPS e EULEX-it shqyrtoi rastin në vitin 2009, u vërejtën ngjashmëritë në mes rastit të D.S. dhe njërit të regjistruar me numër të referencës 2005-

00076. Prokurori i ZPS të EULEX-it rekomandoi që dëshmitari i përmendur më lart të intervistohet pasi dëshmia e tij u bazua në thashetheme.

85. PSSP-ja thekson se fakti që shkaku i vdekjes në mbetjet mortore të M.GJ. nuk mundi të konstatohej përmes autopsisë së kryer në mbetjet e tij mortore "ka mundur të vështirësojë hapat që do të mund të ndërmerreshin nga Policia e UNMIK-ut". PSSP-ja thekson më tutje se, më 4 tetor 2007, NJHKL e UNMIK-ut përfundoi se kishte mungesë informatash në lidhje me rastin, pasi nuk kishte dëshmitarë okularë dhe asnjë dëshmi lidhur me identitetin e autorëve të mundshëm dhe vendin e saktë të rrëmbimit të raportuar.

86. Në komentet e tij mbi bazueshmërinë e rastit të D.S., të datës 5 mars 2012, para vendimit të Panelit për të bashkuar rastin e tij me rastet e M.V. dhe M.GJ., PSSP-ja thekson se mospërputhshmëritë në mes "të një deklarate të dëshmitarit dhe informatave në lidhje me lëvizjet dhe të vërejturit e viktimës, si në Kosovë ashtu edhe në Shqipëri, i dha kredibilitetin "e dyshimtë" dëshmitarit të vetëm të mundshëm", që është një nga burimet e përmendura në dokumentin e përmendur në § 43 më lart.

87. Në komentet e tij të 20 majit të vitit 2014, PSSP-ja përsërit se "natyra kundërthënëse e deklaratave të dëshmitarit lidhur me automjetin që drejtohej ditën e zhdukjes, mungesa e ndonjë dëshmitari okular dhe dëshmie fizike, të gjitha paraqitën pengesë reale për përfundimin e çfarëdo hetimi nga UNMIK-u". PSSP-ja thekson se pa paraqitjen e dëshmitarëve apo pa gjetjen e dëshmive fizike, hetimet policore pashmangshëm ngecin për shkak të mungesës së dëshmisë. PSSP-ja deklaron më tutje se "asgjë në dosjet në dispozicion nuk tregon se Policia e UNMIK-ut kishte ndonjë pistë hetimi, përmes së cilës do të mund të vazhdonte me rastin konkretisht dhe t'i arrestojë dhe t'i ndjekë penalisht autorët".

88. PSSP-ja argumenton se në dritë të kësaj që u tha më lart, UNMIK-u kreu hetim në pajtim me kërkesat procedurale të nenit 2 të KEDNJ-së.

3. Vlerësimi i Panelit

89. Paneli konsideron që ankuesit thirren në shkeljen e obligimit procedural që rrjedh nga e drejta për jetë, e garantuar me nenin 2 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (KEDNJ), në atë që Policia e UNMIK-ut nuk kreu një hetim efektiv për rrëmbimin dhe vrasjen e mundshme të M.V., dhe rrëmbimin dhe vrasjen e M.GJ. dhe D.S.

a) Dorëzimi i dosjeve relevante

90. UNMIK-u konfirmoi se të gjitha dosjet në dispozicion në lidhje me hetimin i janë ofruar Panelit. Megjithatë, PSSP-ja thotë se dosjet mund të jenë jo të plota dhe rezervon të drejtën e vet të ofrojë komente shtesë për çështjen në fjalë në ndonjë fazë të ardhshme nëse do t'i vihen në dispozicion dosje tjera relevante (shih § 67 më lart).

91. Paneli thekson se në nenin 15 të Rregullores së UNMIK-ut nr. 2006/12, thuhet që Paneli mund të kërkojë dorëzimin nga UNMIK-u të çdo dokumenti dhe që PSSP-ja të bashkëpunojë me Panelin dhe të sigurojë ndihmën e nevojshme duke përfshirë, në veçanti, lëshimin e dokumenteve dhe informatave relevante për ankesën. Paneli në lidhje me këtë i referohet

praktikës gjyqësore të Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut, që duhet nxjerrë konkluzion nga sjellja e palës së paditur gjatë procedurave, duke përfshirë dështimin e vet "për t'i dorëzuar informatat në duart e tyre pa një sqarim të kënaqshëm" (shih GJEDNJ, *Çelikbilek kundër Turqisë*, nr. 27693/95, vendimi i gjykatës, 31 maj 2005, § 56).

92. Paneli thekson parashtresën e PSSP-së se UNMIK-u ishte i obliguar t'ia dorëzojë të gjitha dosjet policore EULEX-it në vitin 2008 dhe tani mund të kërkojë leje nga EULEX-i të ketë qasje në dokumentet e tilla për qëllime arkivimi. PSSP-ja thekson se "dështimi i EULEX-it për ta bartur dosjen e plotë hetimore nuk mund ta çojë PKDNJ-në te supozimi i pakundërshtueshëm se UNMIK-u dështoi të kryejë hetim të duhur apo dosjet nuk i janë dorëzuar saktësisht EULEX-it nga ana e UNMIK-ut".

93. Paneli gjithashtu thekson që ruajtja e duhur e dosjeve hetimore lidhur me krimet siç janë vrasjet dhe zhdukjet, nga hapja e hetimit deri te përfundimi i tyre, duke përfshirë regjistrimin e duhur të të gjitha dorëzimeve të dosjeve, të cilat mund të kenë ndodhur, është vendimtare për vazhdimin e hetimeve të tilla dhe dështimi për ta bërë këtë mund t'i ngritë çështjet *vetvetiu* sipas nenit 2.Në këtë drejtim, Paneli thekson se dorëzimi i duhur i dosjeve penale duhet të përfshijë së paku një inventarizim dhe pranim të të gjitha dosjeve të transferuara, duke përfshirë qëllimin e ruajtjen së zinxhirit të kujdestarisë, një parim themelor në hetimet penale.

94. Pasi PSSP-ja nuk qartëson se cilat pjesë të dosjeve mund të mungojnë dhe pse, Paneli konsideron se UNMIK-u nuk është në pozitë të verifikojë plotësinë e ish-dosjeve të Policisë së UNMIK-ut siç i janë bartur UNMIK-ut nga EULEX-i, kujdestari aktual i dosjeve. Në veçanti, Paneli thekson nuk është bërë asnjë inventarizim i dosjeve kur ato i janë dorëzuar EULEX-it. Paneli e konsideron të duhur të nxjerrë konkluzione nga kjo situatë.

95. Paneli gjithashtu rikujton qëndrimin e PSSP-së se, pasi që të gjitha dosjet policore i janë transferuar EULEX-it dhe UNMIK-u pushoi të jetë kujdestar i tyre, ai nuk mundi t'i ruaj më gjatë kopjet e dosjeve hetimore policore të klasifikuara dhe në vazhdim e sipër (shih § 67 më lart).

96. Në lidhje me këtë, Paneli thekson, e para, se në rast se ndodhi një pranim-dorëzim i duhur, UNMIK-u ka qenë në pozitë që të marrë relativisht lehtë këtë dosje dhe së paku të marrë nga ajo kopjet e dokumenteve relevante, për shqyrtim të Panelit. E dyta, sipas mendimit të Panelit PSSP-ja është dashur t'i tregojë Panelit se cilat dispozita ligjore ia ndalonin UNMIK-ut t'i mbajë kopjet e dokumenteve hetimore të krijuara nga pjesëtarët e stafit të OKB-së, sipas autoritetit që u është dhënë atyre nga Këshilli i Sigurimit i OKB-së. Për më tepër, në kundërshtim me pohimin e PSSP-së më lart, UNMIK-u ia paraqiti Panelit materialin hetimor në lidhje me këtë rast,që ishte marrë nga arkivat e Selisë së OKB-së në ShBA. (shih §§ 11, 12, 157 më lart).

97. Për sa i përket çështjes së qasjes në dosjet hetimore që tani janë nën kujdesin e EULEX-it, Paneli thekson nga komentet e PSSP-së se dosjet hetimore të UNMIK-ut nuk janë arkivuar, plotësisht apo pjesërisht, para dorëzimit të tyre tek EULEX-i dhe se marrëveshjet ishin nënshkruar nga EULEX-i dhe UNMIK-u me qëllim që t'i mundësohet UNMIK-ut që t'i përmbushë kërkesat e veta të arkivimit. Në marrëveshjen e 12 dhjetorit të vitit 2008 në mes UNMIK-ut dhe EULEX-it *Mbi transferimin e dosjeve, arkivit dhe dokumenteve dhe materialit tjetër të ngjashëm të Policisë*, në nenin 7.6 dhe 8.6, lidhur me transferimin e

rasteve penale dhe dosjeve të rastit dhe rasteve të krimeve të luftës dhe dosjeve përkatëse të rastit, thuhet se "me kërkesën e UNMIK-ut, EULEX-i "do të ofrojë qasje" në dosjet e lartpërmendura "me qëllim që t'i mundësohet UNMIK-ut t'i përmbushë kërkesat e veta të arkivimit në lidhje me *të gjitha dokumentet dhe materialet* [i është vënë theks] që përmbajnë dosjet e tilla dhe të cilat kanë lidhje me hetimet e ndërmarra nga Policia e UNMIK-ut. Palët do të përcaktojnë modalitetet e qasjes së tillë … duke marrë parasysh kërkesat e tyre përkatëse operacionale."

98. Paneli nuk ka asnjë arsye të dyshojë se UNMIK-u nuk bëri të gjitha përpjekjet me qëllim të marrjes së dokumenteve hetimore. Duke nxjerrë konkluzione nga fakti se marrëveshjet e lartpërmendura i japin të drejtën UNMIK-ut të kërkojë qasje të plotë në *të gjitha* dosjet hetimore që më parë ishin mbajtur nga Policia e UNMIK-ut dhe të përcaktojë me EULEX-in modalitetet e qasjes së tillë, Paneli supozon se dokumentet që i janë ofruar atij janë përzgjedhur ashtu që të demonstrojnë nivelin maksimal të mundshëm të efektivitetit të hetimit në fjalë.

99. Paneli nuk është në pozitë të verifikojë plotësinë e dosjeve të pranuara të hetimit. Prandaj, Paneli do të vlerësojë bazueshmërinë e ankesës në bazë të dokumenteve që janë në dispozicion (në këtë kuptim shih GJEDNJ, *Tsechoyev kundër Rusisë*, nr. 39358/05, vendimi i gjykatës, 15 mars 2011, § 146).

b) Parimet e përgjithshme në lidhje me obligimin për të kryer hetim efektiv sipas nenit 2

100. Ankuesit deklarojnë se UNMIK-u dështoi të kryejë hetim efektiv për rrëmbimin dhe vrasjen e mundshme të M.V., dhe rrëmbimin dhe vrasjen e M.GJ. dhe D.S.

101. Paneli thekson që obligimi pozitiv për t'i hetuar zhdukjet pranohet gjerësisht në të drejtën ndërkombëtare për të drejtat e njeriut, së paku që nga rasti i Gjykatës Ndër-Amerikane për të Drejtat e Njeriut (GJNADNJ), *Velásquez-Rodríguez* (shih GJNADNJ, *Velásquez-Rodríguez kundër Hondurasit*, vendimi i gjykatës, 29 korrik 1988, seria C nr. 4). Obligimi pozitiv gjithashtu është kërkuar nga Komiteti i Organizatës së Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Njeriut (KDNJ) siç rrjedh nga neni 6 (e drejta në jetë), neni 7 (ndalimi i trajtimit mizor dhe jonjerëzor) dhe neni 9 (e drejta në liri dhe siguri të personit), shpallur në lidhje me nenet 2 (3) (e drejta për kompensim efektiv) e (KNDCP) (shih Komiteti i Organizatës së Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Njeriut (KDNJ), Komenti i përgjithshëm nr. 6, 30 prill 1982, § 4; KDNJ, Komenti i përgjithshëm nr. 31, 26 maj 2004, §§ 8 dhe 18, KDCP/C/21/Rev.1/Shtojca 13; shih gjithashtu mes tjerash, KDNJ, *Mohamed El Awani kundër Xhamahirisë Arabe të Libisë*, komunikata nr. 1295/2004, mendimet e 11 korrikut 2007, KDCP/C/90/D/1295/2004). Obligimi për të hetuar zhdukjet dhe vrasjet gjithashtu kërkohet në Deklaratën e OKB-së mbi Mbrojtjen e të Gjithë Personave nga Zhdukjet e Imponuara (A/Rez/47/133, 18 dhjetor 1992), dhe më tutje e detajuar në udhëzimet e OKB-së, siç janë Manuali i OKB-së mbi Parandalimin Efektiv dhe Hetimin e Ekzekutimeve Jashtëligjore Arbitrare dhe Përmbledhëse (1991) dhe "Udhëzime për Kryerjen e Hetimeve të Kombeve të Bashkuara për Akuzat për Masakra" (1995). Rëndësia e obligimit konfirmohet me miratimin e Konventës Ndërkombëtare për Mbrojtjen e të Gjithë Personave nga Zhdukjet e Imponuara në vitin 2006, e cila hyri në fuqi më 23 dhjetor 2010.

102. Me qëllim të trajtimit të akuzave të ankuesve, Paneli i referohet, në veçanti, praktikës gjyqësore të vërtetuar mirë të Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut mbi obligimet

procedurale sipas nenit 2 të KEDNJ-së. Gjykata ka gjetur që "[o]bligimi për të mbrojtur të drejtën në jetë sipas nenit 2, shpallur në lidhje me detyrën e përgjithshme të shtetit sipas nenit 1 të Konventës për t'i "siguruar secilit brenda juridiksionit [të vet] të drejtat dhe liritë e përcaktuara në [K]onventë", kërkon shprehimisht që duhet të ketë disa forma të hetimit zyrtar efektiv kur individët janë vrarë …" (shih *mutatis mutandis*, GJEDNJ, *McCann dhe të tjerët kundër Mbretërisë së Bashkuar*, vendimi i gjykatës, 27 shtator 1995, § 161, seria A nr. 324; dhe GJEDNJ, *Kaya kundër Turqisë*, vendimi i gjykatës, 19 shkurt 1998, § 86, Raportet1998-I; shih gjithashtu GJEDNJ, *Jasinskis kundër Letonisë*, nr. 45744/08, vendimi i gjykatës, 21 dhjetor 2010, § 71). Detyra për të kryer një hetim të tillë del në të gjitha rastet e vrasjes dhe vdekjeve tjera të dyshimta, pavarësisht nëse autorët ishin personat privatë apo agjentët e shtetit apo janë të panjohur (shih GJEDNJ, *Kolevi kundër Bullgarisë*, nr. 1108/02, vendimi i gjykatës, 5 nëntor 2009, § 191).

103. Gjykata Evropiane po ashtu ka shpallur që obligimi procedural për të siguruar disa forma të hetimit zyrtar efektiv ekziston, gjithashtu, kur një individ është zhdukur në rrethana kërcënimi me jetë dhe nuk kufizohet në rastet ku është e qartë që zhdukja u shkaktua nga një agjent i shtetit (shih GJEDNJ [DHL], *Varnava dhe të tjerët kundër Turqisë*, përmendur në § 65 më lart në § 136).

104. Autoritetet duhet të veprojnë vetë, sapo çështja të ketë arritur në vëmendjen e tyre, dhe ato nuk mund t'ia lënë atë iniciativës të të afërmit për të paraqitur ankesë formale apo të marrë përgjegjësinë për kryerjen e ndonjë procedure hetimore (shih GJEDNJ, *Ahmet Özkan dhe të tjerët kundër Turqisë*, nr. 21689/93, vendimi i gjykatës, 6 prill 2004, § 310, shih gjithashtu GJEDNJ, *Isayeva kundër Rusisë*, nr. 57950/00, vendimi i gjykatës i 24 shkurtit 2005, § 210).

105. Duke vendosur standardet për një hetim efektiv, gjykata ka shpallur që "përveç të qenit i pavarur, i qasshëm për familjen e viktimës me gatishmërinë dhe saktësinë, dhënies së elementit të mjaftueshëm për shqyrtim publik të hetimit dhe rezultateve të tij, hetimi duhet gjithashtu të jetë efektiv në kuptimin që të jetë në gjendje të shpie në përcaktimin nëse vdekja është shkaktuar në mënyrë të paligjshme dhe nëse po, kah identifikimi dhe dënimi i atyre që janë përgjegjës (shih GJEDNJ [DHL], *Varnava dhe të tjerët kundër Turqisë*, përmendur në § 65 më lart, në § 191; shih gjithashtu GJEDNJ, *Paliq kundër Bosnjë e Hercegovinës*, nr. 4704/04, vendimi i gjykatës, 15 shkurt 2011, § 63). Ky nuk është vetëm një obligim për arritjen e rezultateve, por edhe për përdorimin mjeteve të duhura. Autoritetet duhet të ndërmarrin çfarëdo hapash të arsyeshëm për të siguruar dëshmi lidhur me incidentin, duke përfshirë ndër të tjera dëshmitë e dëshmitarit okular, dëshmitë e mjekësisë ligjore dhe, ku është e nevojshme, një autopsi e cila siguron të dhëna të plota dhe të sakta për lëndimin dhe një analizë objektive të të gjeturave klinike, duke përfshirë shkaktarin e vdekjes. Çdo e metë në hetim e cila rrezikon aftësinë për të vërtetuar shkaktarin e vdekjes ose personin apo personat përgjegjës, do të rrezikojë të jetë si parregullsi sa i përket këtij standardi (shih GJEDNJ, *Ahmet Özkan dhe të tjerët kundër Turqisë*, përmendur më lart, § në 312; dhe GJEDNJ, *Isayeva kundër Rusisë*, përmendur më lart, në § 212).

106. Në veçanti, përfundimi i hetimit duhet të bazohet në analizë të plotë, objektive dhe të paanshme të të gjitha elementeve relevante. Mosndjekja e një piste të qartë të hetimit rrezikon deri në shkallë vendimtare aftësinë për t'i vërtetuar rrethanat e rastit dhe identitetin e atyre që janë përgjegjës (shih GJEDNJ, *Kolevi kundër Bullgarisë*, përmendur në § 102, në § 201). Megjithatë, natyra dhe shkalla e shqyrtimit, të cilat plotësojnë pragun minimal të

efektivitetit të hetimit, varen nga rrethanat e rastit të veçantë. Ato duhen vlerësuar në bazë të të gjitha fakteve relevante dhe në lidhje me realitetet praktike të punës hetimore (shih GJEDNJ, *Velcea dhe Mazăre kundër Rumanisë,* nr. 64301/01, vendimi i gjykatës, 1 dhjetor 2009, § 105).

107. Madje edhe për sa u përket personave të zhdukur që më vonë janë gjetur të vdekur, gjykata ka shpallur që procedurat e zhvarrimit dhe identifikimit të mbetjeve mortore nuk shterojnë obligimin sipas nenit 2 të KEDNJ-së. Gjykata konsideron që "obligimi procedural që del nga zhdukja do të mbetet përgjithësisht për sa kohë që vendndodhja dhe fati i personit janë të panjohura dhe kështu është i një natyre të vazhdueshme" (GJEDNJ, *Paliq kundër Bosnjë e Hercegovinës*, përmendur në § 105 më lart në § 46; në kuptimin e njëjtë GJEDNJ [DHL], *Varnava dhe të tjerët kundër Turqisë*, përmendur në § 65 më lart në § 148, *Aslakhanova dhe të tjerët kundër Rusisë*, nr. 2944/06 dhe të tjerët, vendimi i gjykatës, 18 dhjetor 2012, § 122). Megjithatë, gjykata gjithashtu thekson që ky obligim procedural "nuk përfundon madje edhe me zbulimin e trupit .... Kjo vetëm hedh dritë në një aspekt të fatit të personit të zhdukur dhe obligimi për të shpjeguar zhdukjen dhe vdekjen, dhe gjithashtu për të identifikuar dhe ndjekur çdo autor të akteve të paligjshme në lidhje me këtë përgjithësisht mbetet" (GJEDNJ, *Paliq kundër Bosnjë e Hercegovinës*, përmendur më lart; në kuptimin e njëjtë GJEDNJ [DHL], *Varnava dhe të tjerët kundër Turqisë*, përmendur në § 65 më lart, në § 145). Megjithëse gjetja dhe identifikimi pasues i mbetjeve mortore të viktimës munden vetvetiu të jenë arritje të rëndësishme, obligimi procedural sipas nenit 2 vazhdon të ekzistojë (shih GJEDNJ, *Paliq kundër Bosnjë e Hercegovinës*, përmendur më lart).

108. Sa i përket kërkesës për shqyrtim publik, gjykata ka shpallur më tutje që duhet të ketë elemente të mjaftueshme të shqyrtimit publik të hetimit apo rezultateve të tij për të siguruar përgjegjësi në praktikë dhe në teori. Shkalla e shqyrtimit të kërkuar publik mundet të ndryshojë mjaft nga rasti në rast. Në të gjitha rastet, megjithatë, i afërmi i viktimës duhet të jetë i përfshirë në procedurë deri në shkallën që mbron interesat e tij legjitime (shih *Ahmet Özkan dhe të tjerët kundër Turqisë*, përmendur në § 104 më lart, në §§ 311-314; dhe *Isayeva kundër Rusisë*, përmendur në § 104 më lart, në §§ 211-214 dhe rastet e përmendura aty; GJEDNJ [DHL], *Al-Skeini dhe të tjerët kundër Mbretërisë së Bashkuar*, vendimi i gjykatës nr. 55721/07, 7 korrik 2011, § 167, KEDNJ 2011).

109. Gjykata gjithashtu ka theksuar rëndësinë e madhe të hetimit efektiv për gjetjen e së vërtetës se çfarë ka ndodhur, jo vetëm për familjet e viktimave por gjithashtu edhe për viktimat e tjera të krimeve të ngjashme, dhe gjithashtu publikun e gjerë, të cilët kanë të drejtë të dinë se çfarë ka ndodhur (GJEDNJ [DHL], *El-Masri kundër ish-Republikës Jugosllave të Maqedonisë*, nr. 39630/09, vendimi i gjykatës, 13 dhjetor 2012, § 191). Organizata e Kombeve të Bashkuara gjithashtu pranon rëndësinë e së drejtës për të ditur të vërtetën. Sipas Sekretarit të Përgjithshëm të Organizatës së Kombeve të Bashkuara, "e drejta për ta ditur të vërtetën nënkupton njohurinë e tërë dhe të plotë rreth shkeljeve dhe ngjarjeve që kanë ndodhur, rrethanat e tyre specifike dhe kush mori pjesë në to. Në rastin e personave të zhdukur … ajo gjithashtu nënkupton të drejtën për të ditur për fatin dhe vendndodhjen e viktimës" (shih Raporti i Sekretarit të Përgjithshëm të OKB-së, Personat e zhdukur, Dokument i OKB-së A/67/267, 8 gusht 2012, § 5; shih gjithashtu Këshilli për të Drejtat e Njeriut i OKB-së, Rezolutat 9/11 dhe 12/12: E drejta për të ditur të vërtetën, 24 shtator 2008 dhe 12 tetor 2009; shih gjithashtu Raportin e raportuesit special mbi promovimin dhe mbrojtjen e të drejtave të njeriut dhe lirive fundamentale ndërsa luftohet terrorizmi, Ben Emmerson, Parimet kryesore për sigurimin e përgjegjësisë së zyrtarëve publikë për shkeljet

e rënda dhe sistematike të të drejtave të njeriut në kontekst të iniciativave të shtetit kundër terrorizmit; Dokument i OKB-së A/KDNJ/22/52, 1 mars 2013).

c) Aplikueshmëria e nenit 2 në kontekstin e Kosovës

110. Paneli është i vetëdijshëm se rrëmbimi dhe vrasja e mundshme e M.V., dhe rrëmbimi dhe vrasja e M.GJ. dhe D.S. ndodhi pak pas vendosjes së UNMIK-ut në Kosovë, menjëherë pas konfliktit të armatosur kur krimi, dhuna dhe pasiguria ishin shumë të përhapura.

111. Për pjesën e tij, PSSP-ja nuk e konteston që UNMIK-u e kishte për detyrë ta hetonte rastin aktual sipas nenit 2 të KEDNJ-së. Megjithatë, sipas PSSP-së, rrethanat unike të ndërlidhura me kontekstin e Kosovës dhe vendosjen e UNMIK-ut në fazën e parë të misionit, duhet marrë parasysh kur vlerësohet nëse ky hetim është në pajtim me nenin 2 të KEDNJ-së. Në esencë, PSSP-ja argumenton që nuk është e mundshme të vlejnë për UNMIK-un të njëjtat standarde të aplikueshme për një vend në një situatë normale.

112. Paneli konsideron që kjo ngrit dy pyetje kryesore: e para, nëse standardet e nenit 2 vazhdojnë të vlejnë në situatën e konfliktit apo dhunës së përgjithësuar dhe, e dyta, nëse standardet e tilla duhet konsideruar plotësisht të aplikueshme për UNMIK-un.

113. Sa i përket aplikueshmërisë së nenit 2 për UNMIK-un, Paneli rikujton që me miratimin e Rregullores së UNMIKU-t nr. 1999/1, më 25 korrik 1999, UNMIK-u mori përsipër obligimin që t'i zbatojë standardet e njohura ndërkombëtarisht për të drejtat e njeriut në ushtrimin e funksioneve të veta. Ky zotim u detajua në Rregulloren e UNMIK-ut nr. 1999/24, të 12 dhjetorit 1999, përmes së cilës UNMIK-u mori përsipër obligimet sipas instrumenteve të caktuara ndërkombëtare për të drejtat e njeriut, duke përfshirë KEDNJ-në. Në lidhje me këtë, Paneli tanimë ka gjetur se është e vërtetë që karakteri i përkohshëm i UNMIK-ut dhe vështirësitë e ngjashme duhet marrë parasysh në lidhje me një numër situatash, por në asnjë rrethanë këto elemente nuk mund të merren si arsyetim për uljen e standardeve të respektimit të të drejtave të njeriut, të cilat u inkorporuan sipas rregullit në mandatin e UNMIK-ut (shih PKDNJ, *Millogoriq dhe të tjerët*, nr. 38/08 dhe të tjerët, mendimi i 24 marsit 2011, § 44; *Berisha dhe të tjerët*, nr. 27/08 dhe të tjerët, mendimi i 23 shkurtit 2011,§ 25; *Laliq dhe të tjerët*, nr. 09/08 dhe të tjerët, mendimi i 9 qershorit 2012, § 22).

114. Sa i përket aplikueshmërisë së nenit 2 në situatat e konfliktit apo dhunës së përgjithësuar, Paneli rikujton që Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut ka vendosur aplikueshmërinë e nenit 2 në situatat pas konfliktit, duke përfshirë vendet e ish-Jugosllavisë (shih mes shembujve të tjerë, GJEDNJ, *Paliq kundër Bosnjë e Hercegovinës*, përmendur në § 105 më lart dhe GJEDNJ, *Jularіq kundër Kroacisë*, nr. 20106/06, vendimi i gjykatës, 20 janar 2011). Gjykata ka konsideruar më tutje që obligimi procedural sipas nenit 2 vazhdon të zbatohet në "kushte të rënda të sigurisë, duke përfshirë një kontekst të konfliktit të armatosur" (shih GJEDNJ [DHL], *Al-Skeini dhe të tjerët kundër Mbretërisë së Bashkuar*, përmendur në § 108 më lart, në § 164; shih gjithashtu GJEDNJ, *Güleq kundër Turqisë*, vendimi i gjykatës, 27 korrik 1998, § 81, Raportet 1998-IV; GJEDNJ, *Ergi kundër Turqisë*, vendimi i gjykatës, 28 korrik 1998, §§ 79 dhe 82, Raportet 1998-IV; GJEDNJ, *Ahmet Özkan dhe të tjerët kundër Turqisë*, përmendur në § 104 më lart, në §§ 85-90, 309-320 dhe 326-330; *Isayeva kundër Rusisë*, përmendur në § 104 më lart, në §§ 180 dhe 210; GJEDNJ, *Kanlibaş kundër Turqisë*, nr. 32444/96, vendimi i gjykatës, 8 dhjetor 2005, §§ 39-51).

115. Gjykata ka pranuar që "ku vdekja [dhe zhdukjet] që duhet hetuar sipas nenit 2 ndodhin në rrethana të dhunës së përgjithësuar, konfliktit të armatosur apo kryengritjes, pengesat mund të vendosen në rrugën e hetuesve dhe shtrëngesat konkrete mund të detyrojnë përdorimin e masave më pak efektive të hetimit apo mund të bëjnë që ndonjë hetim të shtyhet" (shih, GJEDNJ [DHL], *Al-Skeini dhe të tjerët kundër Mbretërisë së Bashkuar,* përmendur më lart në §164; GJEDNJ, *Bazorkina kundër Rusisë*, nr. 69481/01, vendimi i gjykatës, 27 korrik 2006, § 121). Megjithatë, gjykata konsideron që "obligimi sipas nenit 2 për të mbrojtur jetën detyron që, madje edhe në kushte të rënda sigurie, të gjithë hapat e arsyeshëm duhet të ndërmerren për të siguruar se po kryhet një hetim efektiv dhe i pavarur për shkeljet e pretenduara të së drejtës për jetë (shih mes shumë shembujve të tjerë, GJEDNJ, *Kaya kundër Turqisë*, përmendur në §102 më lart në §§ 86-92; GJEDNJ, *Ergi kundër Turqisë,* përmendur më lart në §§ 82-85; GJEDNJ [DHL], *Tanrıkulu kundër Turqisë,* nr. 23763/94, vendimi i gjykatës, 8 korrik 1999, §§ 101-110, KEDNJ 1999-IV; GJEDNJ, *Khashiyev dhe Akayeva kundër Rusisë*, nr. 57942/00 dhe 57945/00, vendimi i gjykatës, 24 shkurt 2005, §§ 156-166; GJEDNJ, *Isayeva kundër Rusisë*, përmendur më lart në §§ 215-224; GJEDNJ, *Musayev dhe të tjerët kundër Rusisë*, nr. 57941/00 dhe të tjerët, vendimi i gjykatës, 26 korrik 2007, §§ 158-165).

116. Ngjashëm, KDNJ konsideron që e drejta për jetë, duke përfshirë garancitë e veta procedurale, konsiderohet si e drejtë supreme nga e cila nuk lejohet kurrfarë shmangie, madje edhe në kohën e emergjencave publike të cilat kërcënojnë jetën e kombit (shih, KDNJ, Komenti i përgjithshëm nr. 6, përmendur në § 101 më lart, në § 1; KDNJ, *Abubakar Amirov dhe Aïzan Amirova kundër Federatës Ruse*, komunikata nr. 1447/2006, mendimet e 22 prillit 2009, § 11.2, KDCP/C/95/D/1447/2006). Për më tepër, KDNJ ka shpallur aplikueshmërinë e nenit 2 (3), 6 dhe 7 të KNDCP me referencë specifike në obligimin e UNMIK-ut për të kryer hetime të duhura për zhdukjet dhe rrëmbimet në Kosovë (shih KDNJ, Observime përfundimtare të Komitetit për të Drejtat e Njeriut: Kosovë (Serbi), 14 gusht 2006, §§ 12-13, KDCP/C/UNK/CO/1).

117. Paneli vlerëson vështirësitë në të cilat UNMIK-u hasi gjatë fazës së parë të vendosjes së tij. Paneli thekson që rëndësia e duhur kushtuar çështjes së personave të zhdukur në Kosovë, nënkupton që UNMIK-u është dashur t'i marrë parasysh të dyja dimensionet humanitare dhe penale të situatës. Në veçanti, Paneli konsideron se rëndësia që u është kushtuar hetimeve penale dhe vështirësitë në Kosovë që kufizuan aftësinë e autoriteteve hetimore për t'i kryer hetimet e tilla, siç u përshkrua nga PSSP-ja, ishin vendimtare që UNMIK-u të krijojë nga fillimi një ambient të favorshëm për kryerjen e hetimeve kuptimplota. Kjo do të përfshinte krijimin e një sistemi ku do të hynin elementet e tilla, siç janë dhënia e përgjegjësisë së plotë për mbikëqyrjen dhe monitorimin e progresit në hetime, sigurimin e shqyrtimit të rregullt të gjendjes së hetimeve dhe një proces për dorëzim të duhur të rasteve ndërmjet nëpunësve apo njësive të ndryshme të Policisë së UNMIK-ut. Një sistem i tillë gjithashtu duhet marrë parasysh nevojat për mbrojtje të viktimave dhe dëshmitarëve (shih, *mutatis mutandis*, GJEDNJ, *R.R. dhe të tjerët kundër Hungarisë*, nr. 19400/11, vendimi i gjykatës, 4 dhjetor 2012, §§ 28-32), dhe gjithashtu të konsiderojë cenueshmërinë e veçantë të personave të zhvendosur në situatat pas konfliktit (shih GJEDNJ [DHL], *Sargsyan kundër Azerbajxhanit*, nr. 40167/06, vendimi i 14 dhjetorit 2011, § 145; dhe GJEDNJ [DHL], *Chiragov dhe të tjerët kundër Armenisë*, nr. 13216/05, vendimi i 14 dhjetorit 2011, § 146). Ndonëse kuptohet që vendosja dhe organizimi i organeve të policisë dhe drejtësisë ndodhi gradualisht, Paneli mendon që ky proces përfundoi në vitin 2003, kur sistemi i policisë dhe gjyqësisë në

Kosovë nga Sekretari i Përgjithshëm i OKB-së u përshkrua se "funksionon mirë" dhe është "i qëndrueshëm" (shih § 25 më lart).

118. Paneli më tutje tërheq vëmendjen që detyra e tij nuk është t'i shqyrtojë praktikat relevante apo pengesat e pretenduara për të kryer hetime efektive *in abstracto*, por vetëm në lidhje me aplikimin e tyre specifik në rrethana të veçanta të një situate që është çështje para tij (shih GJEDNJ, *Brogan dhe të tjerët kundër Mbretërisë së Bashkuar*, vendimi i gjykatës, 29 nëntor 1988,§ 53, seria A nr. 145-B). Kështu, Paneli pajtohet me PSSP-në, që natyra dhe shkalla e shqyrtimit për të përcaktuar nëse efektiviteti i hetimit e plotëson pragun minimal varet nga rrethanat e rastit të caktuar. Për këto arsye, Paneli konsideron që do të vërtetojë në lidhje me secilin rast nëse janë ndërmarrë të gjithë hapat e arsyeshëm për të kryer një hetim efektiv siç përshkruhet nga neni 2, duke pasur parasysh realitetet e punës hetimore në Kosovë.

d) Pajtueshmëria me nenin 2 në rastin aktual

119. Ankuesit deklarojnë se rrëmbimi i M.V., M.GJ. dhe D.S. iu raportua menjëherë KFOR-it, UNMIK-ut dhe "organizatave tjera". Paneli thekson se UNMIK-u u vu në dijeni për rrëmbimin deri kah fundi i vitit 1999 kur, sipas PSSP-së, NJPZH e hapi një dosje për person të zhdukur në lidhje me rastin (shih § 83 më lart).

120. Duke iu kthyer veçorive të këtij rasti, Paneli thekson që kishte mangësi të dukshme në kryerjen e hetimit nga zanafilla e tij. Megjithatë, në dritë të vlerësimeve të bëra më lart lidhur me juridiksionin e tij të limituar dhe të përkohshëm, Paneli sjell ndërmend që është kompetent *rationetemporis* për të vlerësuar pajtueshmërinë e hetimit me nenin 2 të KEDNJ-së vetëm për periudhën prej 23 prillit 2005, duke pasur parasysh gjendjen e rastit në atë datë (shih GJEDNJ, *Paliq kundër Bosnjë e Hercegovinës*, përmendur në § 105 më lart në § 70). Periudha në shqyrtim përfundon më 9 dhjetor 2008, me marrjen e përgjegjësisë nga EULEX-i në fushën e administrimit të drejtësisë (shih § 27 më lart).

121. Duke theksuar pohimin e PSSP-së se dosja që i është dorëzuar Panelit mund të jetë jo e plotë dhe mungesën e sqarimit të mëtejmë në lidhje me këtë (shih § 67 më lart), Paneli pohon se UNMIK-u nuk mund të garantojë nëse dosja që i është paraqitur Panelit është e plotë apo jo. Nëse nuk është e plotë, kjo do të tregonte se ka ndodhur një nga situatat vijuese: nuk është kryer kurrfarë hetimi i duhur; dosja nuk i është dorëzuar me saktësi dhe e plotë EULEX-it; apo UNMIK-u ka dështuar ta marrë dosjen e plotë nga kujdestari aktual. Paneli tashmë ka theksuar më lart se nuk ka arsye të dyshojë në qëllimin e mirë të UNMIK-ut për kërkimin dhe sigurimin e dosjes së plotë hetimore për shqyrtimin e tij (shih § 93-98 më lart). Megjithatë, Paneli konsideron se cilido nga këto sqarime potenciale të jetë i zbatueshëm, tregon një dështim, që drejtpërdrejt i atribuohet UNMIK-ut kur ka ushtruar funksionet e veta ekzekutive apo në kapacitetin e tij të tanishëm.

122. Në fillim, Paneli thekson se është e qartë nga dosja hetimore se në prill të vitit 2000 Policia e UNMIK-ut kishe pranuar një raport të inteligjencës sipas të cilit anëtarët e familjeve të ankuesve, M.V., M.GJ. dhe D.S., ishin rrëmbyer nga një person i përmendur me emër dhe se po mbaheshin në atë kohë në burgun e UÇK-së në "Reçak-Komuna e Shtimes" (shih § 41 më lart). Raporti i njëjtë përmban informatat se persona tjerë të përmendur me emër "po mbaheshin kundër dëshirës së tyre" në 111 "kampe përqendrimi" të UÇK-së dhe ofruan të dhëna për vendin e tyre, dhe në disa raste, pjesëtarët përgjegjës të UÇK-së. Paneli thekson

me shqetësim se nuk është e qartë nga dosja hetimore se cilat veprime, nëse ka pasur ndonjë, ishin ndërmarrë nga Policia e UNMIK-ut për të verifikuar apo çuar më tutje këtë informatë, jo vetëm për sa i përket M.V., M.GJ. dhe D.S., por gjithashtu për sa i përket një hetimi më të gjerë që përfshin një model të mundshëm të rrëmbimeve dhe paraburgimeve ilegale të UÇK-së në gjithë Kosovën dhe Shqipërinë Veriore.

123. Paneli thekson se ishin bërë përpjekje nga KFOR-i për të gjetur vendndodhjen e M.V., M.GJ. dhe D.S. menjëherë pas rrëmbimit të tyre. Paneli gjithashtu thekson se gati për katër vjet deri te rizhvarrimi i trupave të paidentifikuar në qershor të vitit 2003, nuk ishte marrë asnjë hap i rëndësishëm nga Policia e UNMIK-ut, përveç regjistrimit të rastit si një dosje për person të zhdukur në vitin 1999, mbledhjen e informatave ante-mortem nga vajza e M.GJ., në nëntor të vitit 2000, dhe nga KNKK-ja, në prill të vitit 2002 (shih §37 më lart).

124. Në dokumentin e përmendur në § 43 më lart tregohet se, më së voni deri në tetor të vitit 2003, DD i UNMIK-ut pranoi informata nga dëshmitarët okularë, të gjithë pjesëtarë të ish-UÇK-së, rreth robërve–në mesin e tyre M.V., M.GJ. dhe D.S..–të cilët ishin dërguar në qendrat ilegale të paraburgimit në Shqipëri, siç thuhet me qëllim të marrjes së organeve të tyre (shih §§ 43-44). Nuk ka asnjë indikacion në dosje për veprimet e ndërmarra nga UNMIK-u për të hetuar më tutje këto pretendime më se serioze, përveç përcjelljes së informatave te TNPJ në vitin 2003. Paneli është tejet i shqetësuar se ishin bërë aq pak përpjekje për tu realizuar e drejta për ta ditur të vërtetën për këto pretendime veçanërisht tronditëse.

125. Në qershor të vitit 2003, ZPZHML e UNMIK-ut rizhvarrosi dhe kreu autopsinë për qëllime identifikimi në disa trupa të paidentifikuar–në mesin e tyre mbetjet mortore të identifikuara më vonë se u takojnë M.V., M.GJ. dhe D.S. – të cilët ishin zhvarrosur më parë dhe ishin rivarrosur nga TNPJ-ja në varrezat e Prishtinës në “Dragodan” (Arbëri). Në periudhën mes tetorit dhe nëntorit të vitit 2004, vetëm mbetjet mortore të D.S., ishin identifikuar përmes testit të ADN-së dhe i ishin dorëzuar familjes së tij.

126. Veprimi i vetëm relevant hetimor i ndërmarrë nga Policia e UNMIK-ut në vitin 2004 ishte marrja e deklaratës nga një dëshmitar, i cili punonte për KFOR-in britanik në kohën kur rrëmbimet iu raportuan atyre. Ky dëshmitar deklaroi se, dy ditë pas ngjarjes, motra dhe dhëndri i njërës prej viktimave (vetëm mbiemri i këtij të fundit është ofruar) e kishin raportuar rrëmbimin te KFOR-i, duke u treguar atyre vendin ku viktimat thuhet se ishin mbajtur. KFOR-i e gjeti vendin e pretenduar të paraburgimit, ku ata gjetën shenja se ai ishte braktisur pak para arritjes së tyre. Dëshmitari deklaroi se ata kishte të ngjarë të jenë zhvendosur te qendra tjetër e paraburgimit, i ashtuquajturi “’Stacion policor i UÇK-së” në Lipjan, ku, megjithatë, KFOR-i nuk u lejua të hyjë brenda. Ai gjithashtu deklaroi se ai i njihte pjesëtarët e UÇK-së që udhëhiqnin “Stacionin e policisë të UÇK-së”; se shumica prej tyre ishin bërë oficerë të SHPK-së dhe se ishte i gatshëm t’i japë emrat e tyre në Policinë e UNMIK-ut. Në dosje tregohet se kjo deklaratë i ishte përcjell NJQHP-së së UNMIK-ut. Megjithatë, nuk ka asnjë indikacion në dosje se ishte ndërmarrë ndonjë aktivitet në vazhdim rreth deklaratës së dëshmitarit, sidomos për t’i kërkuar atij të ofrojë emrat e pjesëtarëve të UÇK-së që ndoshta ishin të përfshirë në rrëmbim dhe paraburgim. Përveç kësaj, duket se nuk është bërë asnjë përpjekje për të regjistruar zyrtarisht deklaratat nga ankuesit apo për të kontaktuar motrën e “të rrëmbyerit”, e cila në kohën e rrëmbimit i ofroi KFOR-it informata për një vend të mundshëm të paraburgimit dhe së këndejmi ka mundur të ofrojë pista tjera të hetimit.

127. Duke u kthyer te periudha nën juridiksionin e tij, nga 23 prilli 2005, Paneli thekson se pas kësaj date kritike vazhdoi dështimi për të kryer veprime të nevojshme hetimore, duke përfshirë ato të fazës fillestare. Prandaj, të metat që ekzistonin deri me atë datë nuk janë adresuar. Kështu, në pajtim me obligimin e vazhdueshëm për të hetuar (shih § **Error! Reference source not found.** më lart), u arrit deri te vlerësimi për krejt hetimin brenda periudhës së juridiksionit të Panelit.

128. Pasi trupat e M.V. dhe M.GJ. nuk ishin identifikuar akoma si dhe ata që janë përgjegjës për krimin nuk ishin gjetur, UNMIK-u ishte i obliguar t'i përdorte mjetet në dispozicion që i ka, për të shqyrtuar rregullisht progresin e hetimit, për të siguruar që asgjë nuk neglizhohet dhe që ndonjë dëshmi e re është marrë parasysh, dhe gjithashtu t'i informojë të afërmit e M.V. M.GJ. dhe D.S. lidhur me progresin e hetimit.

129. Paneli thekson se dikur në vitin 2005, pas paraqitjes së një kallëzimi penal nga vëllai i D.S., ishte hapur një hetim penal nga NJHKL e UNMIK-ut sipas lëndës për rastin nr. 2005-00076, pavarësisht nga fakti se rrëmbimi i M.V., M.GJ. dhe D.S. tanimë ishte regjistruar si lënda për rastin e NJHKL-së nr. 2000-00123. Paneli thekson se ky fakt tregon për bashkërendim të dobët në mes njësiteve të ndryshme të Policisë së UNMIK-ut.

130. Të dy lëndët u shqyrtuan nga NJHKL në tetor të vitit 2007; megjithatë të dyja shqyrtimet ishin larg të qenit adekuate. Paneli thekson nga vlerësimi i hetuesve të NJHKL-së që shqyrtonin lëndën për rastin nr. 2005-00076 në vitin 2007 se ata nuk ishin në dijeni për informatat më relevante të mbledhura deri më tani nga njësitet e tjera të Policisë së UNMIK-ut (faktit që mbetjet mortore të D.S. tanimë ishin identifikuar dhe dorëzuar familjes së tij; informatave për dëshmitarët e mundshëm, autorët, vendet e mbajtjes; pretendimet se viktimat mund të jenë ekzekutuar për t'ua marrë organet). Paneli gjithashtu thekson se shqyrtimi, gjithashtu në vitin 2007, i lëndës për rastin nr. 2000-00123 zbuloi se dosjet e rastit ishin "zhdukur" në rrethana të pasqaruara dhe se informatat për rastin ishin marrë nga NJPZH-ja në vitin 2006. Paneli gjithashtu thekson se hetuesit nuk kuptuan në këtë kohë, se të dy lëndët e NJHKL-së kishin të bënin me të njëjtin incident, siç zbulohet nga një hetues i EULEX-it i cili shqyrtonte rastin në vitin 2009. Paneli thekson më tutje se ishte rekomandim i hetuesit që shqyrtoi rastin që "nevojiten më shumë informata për të kryer hetim në një mënyrë të mirë"; megjithatë, sipas dokumenteve në dispozicione, nuk u ndërmor asnjë aktivitet tjetër hetimor me qëllim identifikimin e autorëve dhe sjelljen e tyre para drejtësisë nga ana e UNMIK-ut deri sa rasti iu dorëzua EULEX-it në vitin 2008. Paneli gjithashtu thekson se, deri në këtë kohë, mbetjet mortore të M.V. dhe M.GJ., të gjetura në qershor të vitit 2003, nuk ishin identifikuar akoma.

131. Mungesa e qartë e një reagimi të menjëhershëm të Policisë së UNMIK-ut dhe mungesa e ndonjë veprimi adekuat në fazat e mëvonshme, mund t'u ketë dërguar sinjalin autorëve që, autoritetet ose nuk ishin në gjendje apo nuk ishin të gatshme t'i hetojnë aktet e tilla kriminale. Një qëndrim i tillë i autoriteteve ndaj krimeve më të rënda në ndonjë shoqëri, dhe veçanërisht në rrethanat pas konfliktit, krijon pashmangshëm një kulturë të mosndëshkimit ndër kriminelët dhe mund të çojë vetëm në përkeqësim të situatës. Problemet të cilat UNMIK-u i hasi në fillim të misionit të vet, të cilat u cekën më lart, nuk arsyetojnë mosveprimin e tillë, as në fillim e as më vonë.

132. Duke marrë në konsideratë atë informatë të rëndësishme, duke përfshirë emrin e një autori të mundshëm dhe një dëshmitari, në dispozicion të UNMIK-ut nga faza e hershme e hetimeve, Paneli nuk mund të pajtohet me PSSP-në se nuk kishte asnjë pistë hetimi në dispozicion të Policisë së UNMIK-ut. Paneli nuk pranon gjithashtu se hetimi paevitueshëm ngeci për shkak të mungesës së dëshmitarëve dhe dëshmisë, mospërputhshmërisë lidhur me automjetin të cilin po e drejtonin viktimat ditën e rrëmbimit të tyre, apo mungesës së dëshmitarëve okularë dhe dëshmisë fizike. Në lidhje me këtë, Paneli tanimë ka theksuar se qëllimi i çdo aktiviteti hetimor është gjetja e informatave për të plotësuar ato zbrazëti. Prandaj, mungesa e informatave nuk duhet të shfrytëzohet si argument për të mbrojtur mosveprimin nga autoritetet hetimore. Siç është treguar, një numër i pistave hetimore në dispozicion u injoruan nga hetuesit.

133. Paneli tanimë ka theksuar parimin se ruajtja e duhur e dosjeve hetimore lidhur me krimet siç janë vrasjet dhe zhdukjet, nga hapja e hetimit deri te dorëzimi i tyre, është vendimtare për vazhdimin e hetimeve të tilla dhe dështimi për ta bërë këtë mund t'i ngritë çështjet *vetvetiu* sipas nenit 2. Paneli gjithashtu thekson se është e qartë në rastin aktual se ruajtja e dobët e dosjes hetimore, së bashku me shqyrtimin joadekuat të rastit e rrezikuan seriozisht efektivitetin e hetimit dhe vazhdimin e tij, duke përfshirë EULEX-in.

134. Paneli gjithashtu nuk e ka të qartë nëse ky hetim ishte shqyrtuar nga një prokuror në ndonjë fazë. Paneli thekson në lidhje me këtë se UNMIK-u i kishte pranuar dy kallëzime penale lidhur me rastin e M.V., M.GJ. dhe D.S., të paraqitura në ZQPP në Pejë në vitin 2000 dhe 2005 (shih§§ 39 dhe 51). Megjithatë, në dosje nuk ka asnjë udhëzim zyrtar nga ndonjë prokuror.

135. Paneli është gjithashtu i vetëdijshëm që detyra për të hetuar nuk duhet ndalur së kryeri vetëm për shkak se hetimi nuk ka sjell rezultate të kënaqshme. Sidoqoftë, një hetim i tillë duhet të ndërmerret seriozisht dhe jo për një formalitet të thjeshtë.

136. Prandaj, Paneli konsideron se, duke pasur parasysh të gjitha rrethanat e rastit të veçantë, nuk janë ndërmarrë të gjithë hapat e arsyeshëm nga UNMIK-u drejt identifikimit të autorëve dhe sjelljes së tyre para drejtësisë. Në këtë kuptim, Paneli konsideron se hetimi në rastin e M.V., M.GJ. dheD.S. nuk ishte adekuat dhe në pajtueshmëri me kërkesat për shpejtësi, ekspeditivitet dhe efektivitet (shih § 105-106 më lart), siç kërkohet me nenin 2.

137. Sa i përket kërkesës për shqyrtim publik, Paneli rikujton që neni 2 gjithashtu kërkon që në të gjitha rastet duhet të jetë i përfshirë në hetim i afërmi i viktimës deri në shkallën e nevojshme për të mbrojtur interesat e tij legjitime (shih GJEDNJ [DHL], *Tahsin Acar kundër Turqisë*, nr. 26307/95, vendimi i 8 prillit të vitit 2004, § 226, KEDNJ 2004-III; GJEDNJ, *Taniş kundër Turqisë*, nr. 65899/01, vendimi i 2 gushtit të vitit 2005, § 204, KEDNJ 2005-VIII).

138. Paneli vëren nga dosja hetimore se kontaktet e vetme të regjistruara ndërmjet hetuesve të UNMIK-ut dhe ankuesve apo familjeve të tyre është një kontakt i NJPZH-së me vajzën e M.GJ. në nëntor të vitit 2000, me qëllim të mbledhjes së informatave ante-mortem, dhe tjetri për pranim-dorëzimin e mbetjeve mortore të D.S. në nëntor të vitit 2004 (shih 37 më lart). Duket se nuk është marrë asnjë deklaratë dëshmitari ndonjëherë nga ankueset dhe anëtarët tjerë të familjes gjatë gjithë hetimitdhe nuk ka dëshmi në dosje se ata ishin kontaktuar me qëllim të marrjes së informatave të azhurnuara për progresin e hetimit.

139. Prandaj, Paneli konsideron se hetimi nuk ishte i qasshëm për ankuesit dhe familjet e tyre, siç kërkohet me nenin 2.

140. Në dritë të mungesave dhe mangësive të përshkruara më lart, Paneli konkludon që UNMIK-u dështoi të kryejë një hetim efektiv për rrëmbimin dhe vrasjen e mundshme të M.V. dhe rrëmbimin dhe vrasjen e M.GJ. dhe D.S.. Prandaj, është bërë një shkelje e nenit 2 të KEDNJ-së, obligimi procedural.

B. Shkelja e pretenduar e nenit 3 të KEDNJ-së

141. Paneli konsideron se L.V. dhe M.GJ., ankuesit në lëndët nr. 291/09 dhe 292/09, mbështeten, në esencë, në shkeljen e së drejtës për të qenë të lirë nga trajtimi jonjerëzor dhe degradues, e garantuar sipas nenit 3 të KEDNJ-së.

1. Fusha për t'u shqyrtuar nga Paneli

142. Paneli do t'i marrë parasysh pretendimet sipas nenit 3 të KEDNJ-së, duke zbatuar të njëjtën fushë të shqyrtimit, siç është përcaktuar në lidhje me nenin 2 (shih §§60 - 65 më lart).

143. Paneli rikujton që Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut ka gjetur në shumë raste që një situatë e zhdukjes së imponuar shkakton shkelje të nenit 3 sa u përket të afërmve të ngushtë të viktimës. Ajo thekson që, për sa i përket nenit 3, "esenca e shkeljes së tillë nuk bie aq shumë në faktin e "zhdukjes" së anëtarit të familjes, por më shumë ka të bëjë me reagimet dhe qëndrimet e autoriteteve ndaj situatës kur kjo është sjellë në vëmendjen e tyre" (shih, p.sh. GJEDNJ [DHL], *Çakici kundër Turqisë*, nr. 23657/94, vendimi i gjykatës, 8 korrik 1999, § 98; GJEDNJ [DHL], *Qiproja kundër Turqisë*, përmendur në § 65 më lart, në § 156; GJEDNJ, *Orhan kundër Turqisë*, nr. 25656/94, vendimi i 6 nëntorit të vitit 2002, në § 358; GJEDNJ, *Bazorkina kundër Rusisë*, përmendur në § 115 më lart, në § 139; GJEDNJ, *Paliq kundër Bosnjë e Hercegovinës*, përmendur në § 105 më lart, në § 74; GJEDNJ, *Alpatu Israilova kundër Rusisë*, nr. 15438/05, vendimi i gjykatës, 14 mars 2013, § 69; shih gjithashtu PKDNJ, *Zdravkoviq*, mendimi i 25 shkurtit të vitit 2013). "Ka të bëjë veçanërisht me të fundit që një i afërm mund të pohojë të jetë drejtpërdrejt viktimë e sjelljes së autoriteteve" (shih mes tjerash, GJEDNJ, *Er dhe të tjerët kundër Turqisë*, nr. 23016/04, vendimi i gjykatës, 31 korrik 2012, § 94).

144. Në fund, në rast se rrezikohet vuajtja mentale e shkaktuar nga reagimet e autoriteteve ndaj zhdukjes, shkelja e pretenduar është në kundërshtim me elementin esencial të nenit 3 të KEDNJ-së, jo elementin procedural, siç është rasti sa i përket nenit 2 (GJEDNJ, *Gelayevy kundër Rusisë*, nr. 20216/07, vendimi i gjykatës, 15 korrik 2010, §§ 147-148).

2. Parashtresat e palëve

145. Ankuesit në esencë pohojnë që mungesa e informatave dhe sigurisë rreth rrëmbimit dhe vrasjes së mundshme të M.V. dhe rrëmbimit dhe vrasjes së M.GJ., veçanërisht për shkak të dështimit të UNMIK-ut që të hetojë si duhet rastet e tyre, u shkaktoi atyre dhe familjeve të tyre vuajtje mentale.

146. Për sa i përket nenit 3, PSSP-ja pranon se Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut e ka provuar në praktikën e vet gjyqësore se situata e të afërmve të personave të zhdukur mund të zbulojë trajtim jonjerëzor dhe degradues në kundërshtim me nenin 3. Në veçanti, Gjykata ka konsideruar se gjetja e një shkeljeje të tillë nuk kufizohet në rastet ku autoriteti që është paditur mbahet përgjegjës për zhdukjen, por mund të dalë ku "ka dështim të autoriteteve për t'iu përgjigjur kërkesave për informata nga të afërmit apo vendosen pengesa në rrugën e tyre, duke i lënë ata të bartin peshën kryesore të përpjekjeve për t'i zbuluar faktet, e që mund të vlerësohet si mospërfillje flagrante, e vazhdueshme dhe e vrazhdë e një obligimi për të dhënë shpjegime për vendndodhjen dhe fatin e personit të zhdukur".

147. PSSP-ja thekson se ankuesi i parë është babai i M.V.dhe ankuesja e dytë është gruaja e M.GJ.; megjithatë asnjëri prej tyre nuk dëshmoi për rrëmbimin. Veç kësaj, sipas PSSP-së, "nuk ka pasur pohime të bëra nga ankuesit për ndonjë qëllim të keq të personelit të UNMIK-ut, i përfshirë në çështje e as për ndonjë qëndrim të Policisë së UNMIK-ut, që do të ishte dëshmi për ndonjë mospërfillje të seriozitetit të çështjes, apo emocioneve të ankuesve dhe anëtarëve të tyre të familjes". PSSP-ja gjithashtu thekson se nuk ka asnjë dokumentacion apo pohim se UNMIK-u veproi papërshtatshëm kur iu përgjigj pyetjeve të ankuesve apo një qëndrim që do të përbënte shkelje të nenit 3 të KEDNJ-së.

148. PSSP-ja thekson se dhimbja dhe vuajtja mentale e ankuesve nuk mund t'i atribuohet UNMIK-ut, por më parë "është rezultat i vuajtjes së pandarë të shkaktuar nga zhdukja dhe vdekja e anëtarëve të ngushtë të familjes". Ai deklaron se, në këtë kuptim, Gjykata Evropiane ka konsideruar se vuajtjes së anëtarëve të familjes i mungon një "tipar i dallueshëm" nga shqetësimi emocional, i cili mund të vlerësohet që u është shkaktuar pashmangshëm të afërmve të viktimës nga një shkelje serioze e të drejtave të njeriut. PSSP-ja argumenton se, pasi këtu nuk ishte një rast i tillë, UNMIK-u nuk mund të konsiderohet përgjegjës për shkeljen e nenit 3.

3. Vlerësimi i Panelit

a) Parimet e përgjithshme në lidhje me obligimin sipas nenit 3

149. Sikurse neni 2, edhe neni 3 i KEDNJ-së ruan një nga vlerat më fundamentale në shoqëritë demokratike (GJEDNJ, *Talat Tepe kundër Turqisë*, nr. 31247/96, 21 dhjetor 2004, § 47; GJEDNJ [DHL], *Ilaşcu dhe të tjerët kundër Moldavisë dhe Rusisë,* nr. 48787/99, vendimi i gjykatës, 8 korrik 2004, KEDNJ, 2004-VII, § 424). Siç konfirmohet nga natyra absolute e dhënë për të me nenin 15 § 2 të KEDNJ-së, ndalimi i torturës dhe trajtimit jonjerëzor dhe degradues vlen, madje në rrethanat më të vështira.

150. Duke përcaktuar parimet e përgjithshme të aplikueshme në situatat ku pretendohen shkeljet e obligimit sipas nenit 3 të KEDNJ-së, Paneli thekson që fenomeni i zhdukjes përbën një formë komplekse të shkeljes së të drejtave të njeriut, që duhet kuptuar dhe konfrontuar në një mënyrë integrale (shih GJNADNJ, *Velásquez-Rodríguez kundër Hondurasit*, përmendur në § 101 më lart, në § 150).

151. Paneli thekson që obligimi sipas nenit 3 të KEDNJ-së dallon nga obligimi procedural mbi autoritetet sipas nenit 2. Ndërsa i fundit kërkon nga autoritetet të ndërmarrin veprim specifik ligjor që është në gjendje të çojë kah identifikimi dhe dënimi i atyre që janë përgjegjës, i

pari është më i përgjithshëm dhe humanitar dhe lidhet me reagimin e tyre ndaj gjendjes së vështirë të të afërmve të atyre që janë zhdukur apo kanë vdekur.

152. KDNJ-a gjithashtu ka pranuar zhdukjet si shkelje serioze e të drejtave të njeriut. Në vendimin e tij të 21 korrikut 1983, në rastin *Quinteros kundër Uruguait*, ai shpall që zhdukjet përbëjnë shkelje serioze të të drejtave të të afërmve të personit të zhdukur, të cilët vuajnë nga një shqetësim i thellë, i cili vazhdon për aq kohë sa zgjat pasiguria lidhur me fatin e të dashurve të tyre, shpeshherë për shumë vjet (shih KDNJ, komunikata nr. 107/1981, Dok. i OKB-së KDCP/C/OP/2 në 138 (1990), § 14). Për më tepër, në vendimin e vet të 15 korrikut 1994, në rastin *Mojica*, KDNJ ka gjykuar që "zhdukja e personave është pandashëm e lidhur me trajtimin që arrin në shkelje të nenit 7 [të Konventës]", që gjithashtu ndalon torturën dhe trajtimin dhe dënimin jonjerëzor dhe degradues (shih KDNJ, *Mojica kundër Republikës Dominikane*, komunikata nr. 449/1991, Dok. i OKB-së, KDCP/C/51/D/449/1991 (1994), § 5.7).

153. Sa i përket pyetjes, nëse një anëtar i familjes së personit të zhdukur mund të konsiderohet viktimë e trajtimit në kundërshtim me nenin 3 të KEDNJ-së, Paneli i referohet praktikës gjyqësore të Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut dhe praktikës së vet gjyqësore. Gjykata Evropiane pranon që ky mund të jetë rasti, varësisht nga ekzistenca e "faktorëve të veçantë, të cilët i japin vuajtjes [së anëtarit të familjes] një dimension dhe karakter të ndryshëm nga shqetësimi emocional që vlerësohet se u është shkaktuar pashmangshëm të afërmve të viktimës nga një shkelje serioze e të drejtave të njeriut". Gjykata më tutje konsideron që "elementet relevante do të përfshijnë afërsinë e lidhjes familjare, rrethanat e veçanta të marrëdhënies, shkalla deri në të cilën anëtari i familjes dëshmoi ngjarjet në fjalë, përfshirjen e anëtarit të familjes në përpjekjet për të marrë informata mbi personin e zhdukur dhe mënyra me të cilën autoritetet iu përgjigjën këtyre kërkimeve" (shih GJEDNJ, *Basayeva dhe të tjerët kundër Rusisë*, nr. 15441/05 dhe 20731/04, vendimi i 28 majit të vitit 2009, § 159; GJEDNJ, *Ergi dhe të tjerët kundër Turqisë*, përmendur në § 114 më lart, në § 94).

154. Paneli thekson që, kur vlerësohet vuajta emocionale e viktimave, Gjykata Evropiane gjithashtu merr parasysh rrethanat vijuese: kohëzgjatjen e zhdukjes dhe periudhën pa informata mbi fatin e personit të zhdukur dhe hetimin e zhvilluar nga autoritetet; vonesën në nisjen e hetimit penal për zhdukjen; mungesën e ndonjë veprimi "kuptimplotë" nga autoritetet, pavarësisht nga fakti që ankuesit iu janë drejtuar atyre për të raportuar zhdukjen e të afërmve të tyre dhe të ndajnë me ata informatat që i kanë pasur; mungesa e ndonjë sqarimi apo informate bindëse për fatin e të afërmve të tyre të zhdukur, pavarësisht pyetjeve personale dhe atyre me shkrim për organet zyrtare (shih mes tjerash, GJEDNJ, *Ergi dhe të tjerët kundër Turqisë*, përmendur më lart, në § 96; GJEDNJ, *Osmanoğlu kundër Turqisë,* nr. 48804/99, vendimi i gjykatës, 24 janar 2008, § 97). Faktor tjetër që çon kah konkluzioni për një shkelje të nenit 3 të KEDNJ-së, është natyra e vazhdueshme e vuajtjes psikologjike të të afërmve të një viktime të zhdukur (GJEDNJ, *Salakhov dhe Islyamova kundër Ukrainës*, nr. 28005/08, vendimi i gjykatës, 14 mars 2013, § 201).

155. KDNJ gjithashtu ka konsideruar çështjen dhe ka njohur anëtarët e familjes së personave të zhdukur apo të pagjetur si viktima nga shkelja e nenit 7 të Konventës: prindërit (*Boucherf kundër Algjerisë*, komunikata nr. 1196/2003, mendimet e 30 marsit 2006, § 9.7, KDCP/C/86/D/1196/2003), fëmijët (*Zarzi kundër Algjerisë*, komunikata nr. 1780/2008, mendimet e 22 marsit 2011, § 7.6, KDCP/C/101/D/1780/2008), vëllezërit dhe motrat (*El Abani kundër Xhamahirisë Arabe të Libisë*, komunikata nr. 1640/2007, mendimet e 26

korrikut 2010, § 7.5, KDCP/C/99/D/1640/2007), bashkëshortët (*Bousroual kundër Algjerisë*, komunikata nr. 992/2001, mendimet e 30 marsit 2006, § 9.8, KDCP/C/86/D/992/2001), tezet (hallat) dhe dajat (axhët) (*Benaniza kundër Algjerisë*, mendimet e 26 korrikut 2010, § 9.4, KDCP/C/99/D/1588/2007) (*Bashasha kundër Xhamahirisë Arabe të Libisë,* mendimet e 20 tetorit 2010, në § 7.2, KDCP/C/100/D/1776/2008). Ai arsyeton këtë kuptim të gjerë për gjendjen e viktimës nga vuajtja dhe shqetësimi që u shkaktohen anëtarëve të familjes me zhdukjen e një individi, e cila gjendje shpeshherë është rënduar nga përpjekjet e pamjaftueshme të autoriteteve për të hetuar zhdukjen me qëllim të vërtetimit të fatit të viktimës dhe sjelljes së autorëve para drejtësisë (*Aboussedra kundër Xhamahirisë Arabe të Libisë*, komunikata nr. 1751/2008, mendimet e 25 tetorit 2010, § 7.5, KDCP/C/100/D/1751/2008). Në rastin *Amirov kundër Federatës Ruse,* Komisioni thekson që "[p]a dashur të sqarohen të gjitha rrethanat e viktimizimit indirekt, Komisioni konsideron që dështimi për përgjegjësi nga ana e shtetit për t'i kryer obligimet e veta, për t'i hetuar dhe qartësuar rrethanat e dëmit të vuajtur nga viktima direkte, do të jetë zakonisht një faktor. Faktorët shtesë mund të jenë të nevojshëm. Në rastin aktual, Komisioni thekson që kushtet e tmerrshme në të cilat autori erdhi për të gjetur mbetjet e gjymtuara të gruas së tij (…), të përcjella nga masat e ngadalshme, sporadike të marra për të hetuar rrethanat, kanë çuar te gjetjet e mësipërme të shkeljes së neneve 6 dhe 7, të shpallura së bashku me nenin 2, paragrafi 3. Komisioni konsideron që, marrë së bashku, rrethanat e detyrojnë Komisionin të konkludojë që të drejtat e autorit sipas nenit 7 gjithashtu janë shkelur" (shih KDNJ, *Abubakar Amirov dhe Aïzan Amirova kundër Federatës Ruse,* përmendur në § 116 më lart, në § 11.7).

156. Paneli gjithashtu e merr parasysh që sipas Gjykatës Evropiane, analiza e reagimit të autoriteteve nuk duhet të kufizohet në ndonjë manifestim specifik të qëndrimeve të autoriteteve, incidente të izoluara apo akte procedurale; përkundrazi, sipas mendimit të gjykatës, vlerësimi i mënyrës me të cilën autoritetet e shtetit të paditur iu përgjigjen pyetjeve të parashtruesve duhet të jetë i përgjithshëm dhe i vazhdueshëm " (shih GJEDNJ, *Açiş kundër Turqisë,* nr. 7050/05, vendimi i gjykatës, 1 shkurt 2011, § 45).

157. Në lidhje me këtë, është qëndrim i Gjykatës Evropiane që të gjeturat sipas obligimit procedural të nenit 2, do të ishin gjithashtu të një rëndësie të drejtpërdrejtë për të konsideruar ekzistencën e shkeljes së nenit 3 (shih GJEDNJ, *Basayeva dhe të tjerët kundër Rusisë,* përmendur në § 152 më lart, në § 109; GJEDNJ, *Gelayevy kundër Rusisë,* nr. 20216/07, përmendur në § 143 më lart, në § 147; GJEDNJ, *Bazorkina kundër Rusisë*, përmendur në § 115 më lart, në § 140).

158. Paneli thekson që Gjykata Evropiane tashmë ka gjetur shkeljet e nenit 3 të KEDNJ-së në lidhje me zhdukjet, në të cilat shteti u gjet të jetë përgjegjës për rrëmbimet (shih GJEDNJ, *Luluyev dhe të tjerët kundër Rusisë,* nr. 69480/01, vendimi i gjykatës, 9 nëntor 2006, §§ 117-118; GJEDNJ, *Kukayev kundër Rusisë,* nr. 29361/02, vendimi i gjykatës, 15 nëntor 2007, §§ 107-110). Megjithatë, në kontrast, në rastin në shqyrtim të Panelit, UNMIK-u nuk është i implikuar në asnjë mënyrë në zhdukjen aktuale dhe UNMIK-u nuk mund të jetë përgjegjës për shqetësimin mental të parashtruesve të shkaktuar nga kryerja e krimit.

159. Paneli është i vetëdijshëm që në mungesë të gjetjes së përgjegjësisë së shtetit për zhdukje, Gjykata Evropiane ka vendosur se nuk është bindur që sjellja e autoriteteve, megjithëse neglizhente deri në shkallën që e ka shkelur nenin 2 në aspektin e vet procedural, mund t'i ketë shkaktuar vetvetiu shqetësim mental parashtruesit, më shumë sesa niveli minimal i

ashpërsisë, i cili është i nevojshëm me qëllim që të konsiderohet që trajtimi bie brenda fushës së nenit 3 (shih në mes tjerash, GJEDNJ, *Tovsultanova kundër Rusisë*, nr. 26974/06, vendimi i gjykatës, 17 qershor 2010, § 104; GJEDNJ, *Shafiyeva kundër Rusisë,* nr. 49379/09, vendimi i gjykatës, 3 maj 2012, § 103).

b) Aplikueshmëria e nenit 3 në kontekstin e Kosovës

160. Sa i përket aplikueshmërisë së standardeve të lartpërmendura në kontekstin e Kosovës, Paneli së pari i referohet qëndrimit të tij mbi të njëjtën çështje në lidhje me nenin 2, të paraqitur më lart (shih §§ 109 – 117).

161. Paneli rithekson që një sistem për zbatimin e ligjit që funksionon normalisht duhet t'i marrë parasysh nevojat për mbrojtje të viktimave dhe dëshmitarëve dhe gjithashtu të konsiderojë cenueshmërinë e veçantë të personave të zhvendosur në situatat pas konfliktit. Paneli tashmë ka marrë parasysh faktin që deri në vitin 2003, sistemi i policisë dhe drejtësisë në Kosovë nga Sekretari i Përgjithshëm i OKB-së është përshkruar që të jetë, si sistem që "funksionon mirë" dhe "i qëndrueshëm" (shih § 25 më lart).

162. Paneli përsëri tërheq vëmendjen që nuk do t'i shqyrtojë praktikat relevante apo pengesat e pretenduara për kryerjen e hetimeve efektive *in abstracto*, por vetëm në lidhje me aplikimin e tyre specifik në ankesën para tij, duke marrë parasysh rrethanat e veçanta të rastit.

163. Për këto arsye, Paneli konsideron që duhet të verifikojë për çdo rast, nëse qëndrimi dhe reagimet e autoriteteve të UNMIK-ut për zhdukjen dhe kërkimin e informatave nga ankuesit në lidhje me fatin e të afërmve të tyre dhe hetimin penal, arrin deri në një shkelje të obligimit sipas nenit 3, duke pasur parasysh realitetet në Kosovë në kohën relevante.

c) Pajtueshmëria me nenin 3 në rastin aktual

164. Në këto rrethana, Paneli dallon një numër të faktorëve në rastin aktual të cilët, marrë së bashku, ngritin pyetjen e shkeljes së nenit 3 të KEDNJ-së.

165. Paneli thekson afërsinë e lidhjeve familjare ndërmjet ankuesve dhe personave të zhdukur pasi ata janë babai, përkatësisht gruaja. Prandaj, Paneli nuk ka asnjë dyshim se ata vërtet përjetuan vuajtje dhe dhimbje serioze emocionale që nga koha e rrëmbimeve në qershor të vitit 1999.

166. Paneli gjithashtu thekson se ankuesit dhe familjet e tyre iu drejtuan organeve të ndryshme me pyetje (shih §§ 31, 39, 51 më lart), por me gjithë përpjekjet e tyre, ata nuk kanë marrë ndonjë sqarim apo informatë se çfarë ka ndodhur me anëtarët e tyre të familjes pas rrëmbimit të tyre.

167. Paneli nuk mundet të mos e vëj re periudhën e pothuaj mosveprimit të plotë të autoriteteve, në mes vitit 1999 dhe 2004, me gjithë faktin se atyre u ishin ofruar që nga fillimi i hetimit pista relevante. Në lidhje me këtë, Paneli rithekson që nga këndvështrimi i nenit 3 mund t'i shqyrtojë reagimet dhe qëndrimet e UNMIK-ut ndaj ankuesve në tërësinë e vet.

168. Paneli rikujton se dy kontaktet e vetme të regjistruara ne mes hetuesve të UNMIK-ut dhe ankuesve apo familjeve të tyre ishin kur hetuesit e UNMIK-ut patën një kontakt përmes

NJPZH-së me vajzën e M.GJ. në nëntor të vitit 2000, me qëllim të mbledhjes së informatave ante-mortem dhe tjetri për pranim-dorëzimin e mbetjeve mortore të D.S. në nëntor të vitit 2004 (shih 38 më lart). Duket se nuk është marrë asnjë deklaratë dëshmitari ndonjëherë nga ankuesit apo anëtarët e tjerë të familjeve të tyre gjatë gjithë hetimit, dhe nuk ka dëshmi në dosje se ata ishin kontaktuar me qëllim të pranimit të informatave të azhurnuara për progresin e hetimit.

169. Duke nxjerr konkluzione nga dështimi i UNMIK-ut që të japë sqarim bindës për mungesën e ndonjë kontakti të qëndrueshëm dhe të rregullt me ankuesit dhe familjet e tyre, apo për informatat rreth arsyeve për mosveprim të zgjatur të Policisë së UNMIK-ut në lidhje me hetimin për rrëmbimin dhe vrasjen e mundshme të M.V. dhe rrëmbimin dhe vrasjen e M.GJ., Paneli konsideron se kjo situatë, e cila vazhdoi në periudhën e juridiksionit të përkohshëm të Panelit, shkaktoi pasiguri të madhe rreth fatit të tyre dhe gjendjen e hetimit.

170. Duke pasur parasysh këtë që u tha më lart, Paneli konkludon që L.V. dhe M.GJ. përjetuan shqetësim të rëndë dhe dhimbje për një periudhë kohore të zgjatur dhe të vazhdueshme, nga mënyra se si autoritetet e UNMIK-ut i kanë trajtuar ankesat e tyre dhe si rezultat i pamundësisë së tyre për të zbuluar se çfarë u ka ndodhur anëtarëve të tyre të familjes. Në lidhje me këtë, është e qartë që, në çdo situatë, dhimbja e tyre duke jetuar në pasiguri rreth fatit të anëtarëve të ngushtë të familjeve të tyre, është e padurueshme.

171. Për arsyet e përmendura më lart, Paneli përfundon që, me sjelljen e vet, UNMIK-u i ka kontribuar shqetësimit dhe vuajtjes mentale të L.V. dhe M.GJ., duke shkelur nenin 3 të KEDNJ-së.

V. KOMENTE DHE REKOMANDIME PËRFUNDIMTARE

172. Në dritën e gjetjeve të Panelit në këtë rast, Paneli mendon se është e nevojshme ndonjë formë e dëmshpërblimit.

173. Paneli thekson që zhdukjet e imponuara dhe ekzekutimet arbitrare përbëjnë shkelje serioze të të drejtave të njeriut, të cilat do të hetohen dhe ndiqen në të gjitha rrethanat. Paneli gjithashtu thekson që UNMIK-u si administrues territorial i Kosovës nga viti 1999 deri më 2008, kishte përgjegjësinë primare që t'i hetojë në mënyrë efektive dhe t'i ndjekë ata që ishin përgjegjës për vrasjet, rrëmbimet dhe zhdukjet në rrethana kërcënimi me jetë. Dështimi i tij për ta bërë këtë, paraqet shkelje të mëtejme serioze të të drejtave të viktimave dhe më të afërmve, në veçanti të së drejtës për ta ditur të vërtetën për çështjen.

174. Paneli thekson shqetësimet e PSSP-së që burimet joadekuate, veçanërisht në fillim të misionit të UNMIK-ut, e bënë të vështirë arritjen e përmbushjes së obligimeve të UNMIK-ut për të drejtat e njeriut.

175. Do të ishte normale që UNMIK-u t'i marrë masat e duhura me qëllim që t'i ndalë shkeljet e gjetura dhe t'i korrigjojë aq sa është e mundshme efektet nga kjo. Megjithatë, siç ka theksuar Paneli më lart (shih § 27), përgjegjësia e UNMIK-ut në lidhje me administrimin e drejtësisë në Kosovë përfundoi më 9 dhjetor 2008. Prandaj, UNMIK-u nuk është më në pozitë të marrë masa që do të kenë ndikim të drejtpërdrejtë në hetime që ende janë në zhvillim e sipër para EULEX-it apo autoriteteve lokale. Gjithashtu, pas shpalljes së

pavarësisë nga Institucionet e Përkohshme të Vetëqeverisjes të Kosovës, më 17 shkurt 2008, dhe më pas hyrjes në fuqi të Kushtetutës së Kosovës më 15 qershor 2008, UNMIK-u ndaloi kryerjen e funksioneve ekzekutive në Kosovë, dhe ky fakt kufizoi aftësinë e tij për të siguruar korrigjim të plotë dhe efektiv të shkeljeve të kryera, siç kërkohet me parimet e vendosura në të drejtën ndërkombëtare për të drejtat e njeriut.

176. Paneli konsideron se kjo situatë faktike nuk e liron UNMIK-un nga obligimi i tij për t'i korrigjuar aq sa është e mundshme efektet e shkeljeve për të cilat është përgjegjës.

Për sa i përket ankuesve dhe rastit Paneli konsideron se është e nevojshme që UNMIK-u:

- Në pajtim me praktikën gjyqësore të Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut në situatat me juridiksion të kufizuar të shtetit (shih GJEDNJ [DHL], *Ilaşcu dhe të tjerët kundër Moldavisë dhe Rusisë*, nr. 48787/99, vendimi i gjykatës, 8 korrik 2004, *KEDNJ*, 2004-VII, § 333; GJEDNJ, *Al-Saadoon dhe Mufdhi kundër Mbretërisë së Bashkuar*, nr. 61498/08, vendimi i gjykatës, 2 mars 2010, § 171; GJEDNJ (DHL), *Catan dhe të tjerët kundër Moldavisë dhe Rusisë*, nr. 43370/04, 8252/05 dhe 18454/06, vendimi i gjykatës, 19 tetor 2012, § 109), duhet bërë përpjekje, me të gjitha mjetet në dispozicion të tij *vis-à-vis* autoriteteve kompetente të Kosovës, të marrë siguri që hetimet në lidhje me rastin në fjalë do të vazhdojnë në pajtueshmëri me kërkesat për një hetim efektiv siç parashihet me nenin 2, që rrethanat që kanë sjellë deri te rrëmbimi dhe vrasja e mundshme e M.V. dhe rrëmbimi dhe vrasja e M.GJ. dhe D.S. do të tregohen dhe që autorët do të sillen para drejtësisë. Ankuesit dhe/apo më të afërmit, do të informohen për veprimet e tilla dhe dokumentet relevante do t'u zbulohen atyre sipas nevojës;

- Të pranojë publikisht, brenda një kohe të arsyeshme, përgjegjësinë për sa i përket dështimit të UNMIK-ut që të hetojë në mënyrë adekuate rrëmbimin dhe vrasjen e mundshme të M.V. dhe rrëmbimin dhe vrasjen e M.GJ. dhe D.S. dhe gjithashtu për shqetësimin dhe vuajtjen mentale që u është shkaktuar L.V. dhe M.GJ. dhe t'u kërkojë falje publike ankuesve dhe familjeve të tyre për këtë;

- Të ndërmarrë hapa të duhur për pagesën e kompensimit adekuat për të gjithë ankuesit, për dëmin e shkaktuar moral për shkak të dështimit të UNMIK-ut që të kryejë hetim efektiv dhe gjithashtu për shqetësimin dhe vuajtjen mentale të shkaktuar më vonë L.V dhe M.GJ. si pasojë e sjelljes së UNMIK-ut.

Paneli gjithashtu e konsideron të nevojshme që UNMIK-u:

- Në pajtim me Rezolutën e Asamblesë së Përgjithshme të OKB-së mbi "Parimet Bazë dhe Udhëzimet mbi të Drejtën për Kompensim dhe Dëmshpërblim për Viktimat për arsye të Shkeljeve të Mëdha të së Drejtës Ndërkombëtare për të Drejtat e Njeriut dhe Shkeljeve Serioze të së Drejtës Ndërkombëtare Humanitare" (A/Rez/60/147, 21 mars 2006), të ndërmarrë hapa të nevojshëm, përmes organizmave të tjerë të afërt me OKB-në që veprojnë në Kosovë, organeve lokale dhe organizatave joqeveritare, për krijimin e një programi të plotë dhe gjithëpërfshirës dëmshpërblimi, duke përfshirë kthimin e kompensimit, rehabilitimin, përmbushjen dhe garancitë për mospërsëritje për viktimat nga të gjitha komunitetet që kanë qenë subjekt i shkeljeve serioze të të drejtave të njeriut, të cilat ndodhën si pasojë e drejtpërdrejtë e konfliktit të Kosovës dhe gjatë tij;

- Të ndërmarrë hapa të nevojshëm para organeve kompetente të Kombeve të Bashkuara, duke përfshirë Sekretarin e Përgjithshëm të OKB-së, që të ndajë burime adekuate njerëzore dhe financiare për të siguruar që standardet ndërkombëtare për të drejtat e njeriut mbështeten në çdo kohë nga OKB-ja, duke përfshirë kohën kur kryhen funksione administrative dhe ekzekutive mbi një territor, dhe të sigurojë monitorim efektiv dhe të pavarur;

PËR KËTO ARSYE,

Paneli, unanimisht,

1. **KONSTATON SE KA PASUR SHKELJE TË OBLIGIMIT PROCEDURAL SIPAS NENIT 2 TË KONVENTËS EVROPIANE PËR TË DREJTAT E NJERIUT;**

2. **KONSTATON SE KA PASUR SHKELJE TË OBLIGIMIT ESENCIAL SIPAS NENIT 3 TË KONVENTËS EVROPIANE PËR TË DREJTAT E NJERIUT PËR SA I PËRKET ANKESAVE TË L.V. DHE M.GJ.;**

3. **REKOMANDON QË UNMIK-u:**

   a. **T'U KËRKOJË AUTORITETEVE KOMPETENTE NË KOSOVË QË T'I NDËRMARRIN TË GJITHË HAPAT E MUNDSHËM ME QËLLIM TË SIGURIMIT QË HETIMI PENAL PËR RRËMBIMIN DHE VRASJEN E MUNDSHME TË M.V. DHE RRËMBIMIN DHE VRASJEN E M.GJ. DHE D.S. DO TË VAZHDOJË NË PAJTIM ME NENIN 2 TË KEDNJ-së DHE QË AUTORËT TË SILLEN PARA DREJTËSISË;**

   b. **TË PRANOJË PUBLIKISHT PËRGJEGJËSINË PËR DËSHTIMIN E VET QË TË KRYEJË HETIM EFEKTIV PËR RRËMBIMIN DHE VRASJEN E MUNDSHME TË M.V. DHE RRËMBIMN DHE VRASJEN E M.GJ. DHE D.S., DHE GJITHASHTU PËR SHQETËSIMIN DHE VUAJTJET MENTALE QË U JANË SHKAKTUAR L.V. DHE M. GJ., DHE T'U KËRKOJË FALJE PUBLIKE ANKUESVE DHE FAMILJEVE TË TYRE;**

   c. **TË NDËRMARRË HAPA TË DUHUR DREJT PAGESËS SË KOMPENSIMIT ADEKUAT TË GJITHË ANKUESVE NË LIDHJE ME GJETJEN E SHKELJEVE TË NENIT 2 DHE L.V. DHE M.GJ. NË LIDHJE ME GJETJEN E SHKELJEVE TË NENIT 3 TË KEDNJ-së;**

   d. **TË NDËRMARRË HAPA TË DUHUR PËR TË KRIJUAR NJË PROGRAM TË PLOTË DHE GJITHËPËRFSHIRËS DËMSHPËRBLIMI;**

   e. **TË NDËRMARRË HAPA TË DUHUR NË KOMBET E BASHKUARA SI NJË GARANCI PËR MOSPËRSËRITJE;**

f. TË MARRË MASA TË MENJËHERSHME DHE EFEKTIVE PËR T'I ZBATUAR REKOMANDIMET E PANELIT DHE TË INFORMOJË ANKUESIT DHE PANELIN RRETH ZHVILLIMEVE TË MËTEJME PËR KËTË RAST.

Andrey Antonov
Zyrtar ekzekutiv

Marek Nowicki
Kryesues

Shtojca

SHKURTESAT DHE AKRONIMET

CCIU – Njësiti Qendror për Hetim Penal
CCPR – Konventa Ndërkombëtare për të Drejtat Civile dhe Politike
DOJ – Departamenti i Drejtësisë
DPPO – Zyra e Qarkut e prokurorit publik
ECHR – Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut
ECtHR- Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut
EU – Bashkimi Evropian
EULEX – Misioni i Bashkimit Evropian për Sundim të Ligjit në Kosovë
FRY – Republika Federale e Jugosllavisë
HRAP – Paneli Këshillëdhënës për të Drejtat e Njeriut
HRC – Komiteti i Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Njeriut
HQ – Shtabi (Selia) i Përgjithshëm
IACtHR– Gjykata Ndër-Amerikane për të Drejtat e Njeriut
ICMP – Komisioni Ndërkombëtar për Personat e Zhdukur
ICRC – Komiteti Ndërkombëtar i Kryqit të Kuq
ICTY – Tribunali Ndërkombëtar për Krime të Luftës në ish-Jugosllavi
IP – Prokurori ndërkombëtar
KFOR – Forca Ndërkombëtare e Sigurisë (zakonisht e njohur si Forca e Kosovës)
KLA – Ushtria Çlirimtare e Kosovës
MPU – Njësiti për Persona të Zhdukur
MUP –Ministria e Punëve të Brendshme e Serbisë (serbisht: *Министарствоунутрашнихпослова*)
NATO – Organizata e Traktatit të Atlantikut të Veriut
OMPF – Zyra për persona të zhdukur dhe mjekësi ligjore
OSCE – Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë
RIU – Njësiti Rajonal për Hetim
SRSG – Përfaqësuesi Special i Sekretarit të Përgjithshëm
SPRK – Zyra e Prokurorisë Speciale të EULEX-it
UN – Kombet e Bashkuara
UNHCR – Komisariati i Lartë i Kombeve të Bashkuara për Refugjatë
UNMIK – Misioni i Administratës së Përkohshme të Kombeve të Bashkuara në Kosovë
VRIC – Komisioni për Gjetjen dhe Identifikimin e Viktimave
WCIU – Njësiti për Hetim të Krimeve të Luftës